

ΜΟΥΣΙΚΗ

1. Εισαγωγή

Η μουσική είναι αναπόσπαστο μέρος της ζωής μας, αποτελεί σημαντικό στοιχείο κάθε κουλτούρας και εξυπηρετεί διαφορετικές λειτουργίες της καθημερινότητας. Ως μια μοναδική μορφή μη λεκτικής επικοινωνίας, η μουσική έχει τη δύναμη να επιδρά στον τρόπο με το οποίο οι μαθητές και οι μαθήτριες αισθάνονται, σκέφτονται και δρουν και μπορεί να μεταδώσει ιδέες και συναισθήματα μέσα από επιλεγμένους ήχους και σύμβολα.

Ως υποχρεωτικό μάθημα του Αναλυτικού Προγράμματος η Μουσική συνεισφέρει με ένα ιδιαίτερο τρόπο τόσο στη γνωστική όσο και στη συναισθηματική, πνευματική, πολιτισμική και ψυχοκινητική ανάπτυξη των μαθητών και των μαθητριών, προάγοντας παράλληλα τα εκπαιδευτικά ιδεώδη που διέπουν τα νέα αναλυτικά προγράμματα.

1.1 Σκοπός

Σκοπός του μαθήματος της Μουσικής είναι η μουσική ανάπτυξη όλων των μαθητών και των μαθητριών μέσα από εμπειρίες, οι οποίες εδραιώνουν τις δεξιότητες, τις γνώσεις, τις στάσεις και τις συμπεριφορές τους, έτσι ώστε, με την ενεργητική συμμετοχή τους ως ακροατές, εκτελεστές και συνθέτες, να επικοινωνούν μέσω της μουσικής και να οικοδομούν μια δημιουργική διά βίου σχέση με αυτή.

1.2 Στόχοι

Μέσα από το μάθημα της Μουσικής οι μαθητές και οι μαθήτριες αναμένεται:

- Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης.
- Να αναπτύξουν τις φωνητικές τους δεξιότητες.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες στην εκτέλεση οργάνων.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης.
- Να αποκτήσουν γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες ανάγνωσης και αποκωδικοποίησης διαφόρων ειδών μουσικής σημειογραφίας.
- Να αποκτήσουν γνώσεις ως προς τις βασικές μουσικές έννοιες (ρυθμός, μελωδία, αρμονία/υφή, μορφή, χροιά, δυναμική, ταχύτητα και άρθρωση) και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αυτές συνδυάζονται στα διάφορα είδη και στυλ μουσικής.
- Να αποκτήσουν και να ενισχύσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές σε σχέση με τις μουσικές δραστηριότητες της ακρόασης, της εκτέλεσης και της σύνθεσης.

2. Δομή Προγράμματος Σπουδών

2.1 Βασικοί Άξονες του Αναλυτικού Προγράμματος και Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής

Στο μάθημα της Μουσικής η απόκτηση μουσικών γνώσεων καθώς και η καλλιέργεια δεξιοτήτων, αξιών, στάσεων και συμπεριφορών, επιτυγχάνεται μέσα από πρακτικές, βιωματικές μουσικές δραστηριότητες, διασφαλίζοντας την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών και μαθητριών. Επομένως, σε εναρμόνιση με τους τρεις βασικούς άξονες που προτείνονται στο «Αναλυτικό Πρόγραμμα για τα Δημόσια Σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας», δηλαδή: (α) την παροχή ενός συνεκτικού και επαρκούς σώματος γνώσεων από όλες τις επιστήμες, (β) τη διαμόρφωση ενεργών δημοκρατικών πολιτών και (γ) την απόκτηση κομβικών προσόντων για τον 21ο αιώνα, το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής επιδιώκει τα εξής:

- Να συμβάλει στην προαγωγή της δημιουργικότητας των μαθητών και των μαθητριών, προσφέροντάς τους δυνατότητες για αυτοέκφραση και προβληματισμό, καθώς και ευκαιρίες για ανάπτυξη δεξιοτήτων για καινοτομίες.
- Να παρέχει στους μαθητές και τις μαθήτριες γνώσεις και δεξιότητες της μουσικής μέσα από βιωματικές εμπειρίες.
- Να συντελέσει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ικανότητας των μαθητών και των μαθητριών για λύση προβλήματος, στην όξυνση της μνήμης, στην ανάπτυξη των μαθησιακών δεξιοτήτων τους καθώς και στην απόκτηση μεταγνωστικών δεξιοτήτων.
- Να συμβάλει στην ανάπτυξη της αισθητικής κρίσης και ευαισθησίας των μαθητών και των μαθητριών, παρέχοντάς τους ευκαιρίες για να αξιολογούν τη δουλειά τους και τη δουλειά των άλλων.
- Να παρέχει, μέσα από ομαδικές δραστηριότητες, τη δυνατότητα στους μαθητές και στις μαθήτριες να κοινωνικοποιηθούν, να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας, να αλληλεπιδρούν και να σέβονται τους άλλους.

Μέσα από μια μουσική παιδεία που προάγει τα πιο πάνω, οι μαθητές και οι μαθήτριες εξελίσσονται σε υπεύθυνους, ενεργούς και δημοκρατικούς πολίτες. Σε πολίτες που έχουν συνείδηση της ατομικής μουσικής ταυτότητάς τους μέσα στο τοπικό αλλά και παγκόσμιο μουσικό γίγνεσθαι, σε πολίτες που αντιλαμβάνονται ότι η δημιουργία της μουσικής συνδέεται με την έννοια του χρόνου και του κοινωνικού πλαισίου και επομένως σέβονται τους άλλους μουσικούς πολιτισμούς και δημιουργούν, συμμετέχουν, επικοινωνούν μέσα από τη μουσική και συμβάλλουν στα κοινωνικά και μουσικά δρώμενα της κοινότητάς τους. Παράλληλα, είναι πολίτες που κατανοούν τις λειτουργίες που επιτελεί η μουσική στην καθημερινή ζωή καθώς και τις ηθικές προεκτάσεις που έχουν κάποιες από αυτές. Είναι πολίτες που ερμηνεύουν και διαμορφώνουν άποψη για τα σύγχρονα μουσικά ρεύματα, που νοιάζονται για το φυσικό, κοινωνικό, πνευματικό και οικονομικό περιβάλλον, που γνωρίζουν και μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη μουσική τεχνολογία και τα μέσα που προσφέρει η τεχνολογία πληροφορίας και επικοινωνίας.

Η Μουσική, έτσι, συμβάλλει στην ολιστική παιδεία των μαθητών και των μαθητριών και στη διαμόρφωση πολιτών που είναι ικανοί και ωφέλιμοι μπροστά στις προκλήσεις του 21ου αιώνα.

2.2 Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής είναι ένα, ενιαίο και αφορά ολόκληρο το εύρος της υποχρεωτικής μουσικής εκπαίδευσης των μαθητών, από την προσχολική εκπαίδευση μέχρι την Α΄ Λυκείου. Η μουσική εκπαίδευση των μαθητών της Β΄ και Γ΄ Λυκείου αλλά και ειδικές μορφές μουσικής εκπαίδευσης, όπως Χορωδία, Ορχήστρα, Φιλαρμονική, απαιτούν ξεχωριστά Προγράμματα Σπουδών.

Οι γενικοί στόχοι του μαθήματος της Μουσικής αναλύονται με βάση την ομαδοποίηση των τάξεων σε τέσσερις βαθμίδες, ώστε να επιτευχθεί η ενιαιοποίηση από την προσχολική ηλικία μέχρι την Α΄ Λυκείου.

- Βαθμίδα 1:** Προσχολική – Β΄ Δημοτικού
Βαθμίδα 2: Γ΄ Δημοτικού – Ε΄ Δημοτικού
Βαθμίδα 3: ΣΤ΄ Δημοτικού – Β΄ Γυμνασίου
Βαθμίδα 4: Γ΄ Γυμνασίου – Α΄ Λυκείου

2.3 Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα του Προγράμματος Σπουδών της Μουσικής

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής αποτελεί πλαίσιο για διαπραγμάτευση τόσο από τους εκπαιδευτικούς (άνδρες και γυναίκες) όσο και από τους μαθητές και τις μαθήτριες και όχι μια δοσμένη συνταγή για άκριτη εφαρμογή. Είναι ένα ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών που επιτρέπει ευέλικτες οργανωτικές δομές και προϋποθέτει ανάπτυξη πρωτοβουλίας από τους εκπαιδευτικούς (ανοιχτή τάξη, εναλλακτικοί ρόλοι εκπαιδευτικού- μαθητή κ.λπ.). Ταυτόχρονα, δίνει την ευκαιρία στους μαθητές και τις μαθήτριες να συμμετέχουν ενεργά και να διαπραγματεύονται τις μαθησιακές διαδικασίες και το περιεχόμενό τους.

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα εξής σημεία:

Ανθρωπιστικό Πρόγραμμα Σπουδών: Δίνεται έμφαση σε ένα ανθρωπιστικό και κοινωνικο-οικοδομιστικό πρότυπο μάθησης, όπου αξιοποιούνται το ενδιαφέρον, οι γνώσεις και οι εμπειρίες των μαθητών και μαθητριών. Στο σχεδιασμό του Προγράμματος Σπουδών λαμβάνονται υπόψη η διαφορετικότητα του κάθε μαθητή και μαθήτριας, οι διαφορετικές μουσικές εμπειρίες που πιθανόν να έχουν από το οικογενειακό τους περιβάλλον και οι προτιμήσεις τους όσον αφορά σε μουσικά ακούσματα, οι διαφορετικοί ρυθμοί στη μάθηση αλλά και τα διαφορετικά στυλ μάθησης και τύποι νοημοσύνης. Απώτερος σκοπός του Προγράμματος Σπουδών της Μουσικής είναι οι ίσες ευκαιρίες μάθησης στη μουσική για όλους τους μαθητές και μαθήτριες, μέσα από διαφοροποιημένες δραστηριότητες και διδακτικά μέσα.

Βιωματική προσέγγιση: Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής δίνει έμφαση στη βιωματική συμμετοχή των μαθητών και μαθητριών σε ποικίλες μουσικές εμπειρίες. Μέσα από δραστηριότητες εκτέλεσης, ακρόασης, αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης οι μαθητές και οι μαθήτριες γνωρίζουν εμπειρικά, εικονικά και σε τρίτο στάδιο συμβολικά τη νέα γνώση. Η μουσική σημειογραφία δεν είναι αυτοσκοπός στο μάθημα της Μουσικής, αλλά αντίθετα, εισάγεται όταν είναι απαραίτητη για να ενισχύσει τη μάθηση, και πάντα εφόσον προηγηθεί η βιωματική επαφή των μαθητών και μαθητριών με την νέα γνώση. Ακολουθείται η προσέγγιση «ο ήχος προηγείται του συμβόλου» και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εισαγωγή στην τάξη άτυπων μαθησιακών μεθόδων και πρακτικών που δε βασίζονται στη μουσική σημειογραφία και που είναι ιδιαίτερα διαδεδομένες στο χώρο της δημοφιλούς και της παραδοσιακής μουσικής.

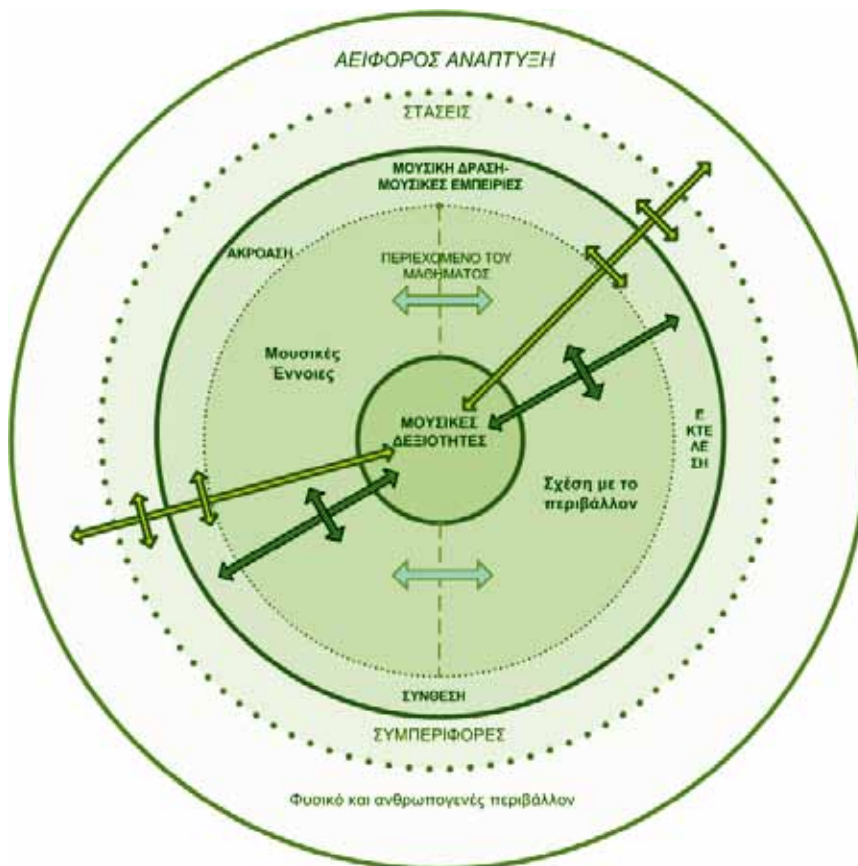
Συνεργασία με την κοινότητα: Η συνεργασία με την κοινότητα είναι μια καινοτομία την οποία ενισχύει και συστηματοποιεί το Πρόγραμμα Σπουδών, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη σημασία που έχουν τέτοιου είδους μουσικές εμπειρίες στη διδασκαλία και μάθηση στο μάθημα της Μουσικής και στην καλλιέργεια θετικών στάσεων για το μάθημα. Στο πλαίσιο ενός ανοιχτού σχολείου φιλοξενούνται καλλιτέχνες, οργανώνονται project σε συνεργασία με διάφορους πολιτιστικούς φορείς και την κοινότητα, παρουσιάζεται η δουλειά των μαθητών και μαθητριών εκτός σχολείου σε συνθήκες παράστασης κ.ά.

Αξιολόγηση του μαθήματος: Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αξιολόγηση του μαθήματος της Μουσικής με αναφορά σε σύγχρονες μορφές αξιολόγησης.

2.4 Θεματικές ενότητες

Πυρήνα του Προγράμματος Σπουδών της Μουσικής αποτελούν οι μουσικές δεξιότητες που επιδιώκουμε να αποκτήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες μέσα από μουσικές δράσεις που στηρίζονται στην ακρόαση, στην εκτέλεση και στη σύνθεση. Η ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων (βλ. 2.6 Στόχοι ανάπτυξης δεξιοτήτων και δείκτες επιτυχίας) δίνει ταυτόχρονα πρόσβαση σε μουσικές γνώσεις και συμβάλλει στη διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με τη μουσική, προετοιμάζοντας τον αυριανό πολίτη, ώστε να διαχειρίζεται και να επηρεάζει έμμεσα ή άμεσα το περιβάλλον και την κοινωνία στην οποία ζει.

Το μάθημα της Μουσικής αντλεί το περιεχόμενό του: α) από τις μουσικές έννοιες και β) από την ίδια τη μουσική, όπως αυτή διαμορφώνεται μέσα από τη σχέση του ατόμου με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Η σύνδεση ανάμεσα στις δύο αυτές περιοχές καθώς και ανάμεσα σε αυτές και τις μουσικές δεξιότητες, είναι συνεχής και πολύ-επίπεδη. Αυτή η αλληλεπίδραση πρέπει να διασφαλίζεται μέσα από την οργάνωση της διδακτικής πράξης (βλ. Σχήμα 1).

Σχήμα 1

Θεωρείται πολύ σημαντικό για τη μουσική παιδεία των μαθητών και των μαθητριών μας η διδασκαλία να οργανώνεται γύρω από θεματικές ενότητες που συνδέουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που αποκτούν οι μαθητές και οι μαθήτριες για τα στοιχεία της μουσικής με τη μουσική ως μορφή επικοινωνίας τόσο με τον εξωτερικό κόσμο (φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον) όσο και με τον εσωτερικό τους κόσμο. Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής έχει ως στόχο τη δημιουργία πολιτών που δεν είναι μουσικά απομονωμένοι αλλά έχουν μια υγιή σχέση με τον εσωτερικό τους κόσμο και επικοινωνιακή σχέση με το άμεσο περιβάλλον τους, από το οποίο αντλούν έμπνευση και ερεθίσματα και για του οποίου την αειφόρο ανάπτυξη ενδιαφέρονται. Η μουσική είναι ένα βασικό κανάλι επικοινωνίας του ατόμου με το περιβάλλον, τόσο το φυσικό όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον (κοινω-

νία, κουλτούρα, πνευματικός και τεχνολογικός πολιτισμός). Παρέχει τα μέσα με τα οποία μπορούμε να μοιραστούμε συναισθήματα, προθέσεις και νοήματα. Η μουσική δημιουργείται «με» τους άλλους και «για» τους άλλους. Από αυτή την άποψη υποστηρίζεται η θεώρησή της ως μορφή επικοινωνίας.

Οι θεματικές ενότητες που προτείνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής κατηγοριοποιούνται ως προς το περιεχόμενο ως εξής:

A. Επικοινωνία του ατόμου με το ιστορικό και κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται αλλά και αυτό της παγκόσμιας κοινότητας διαμέσου των ανθρώπινων μουσικών επιτευγμάτων (Θεματικές ενότητες 1-5, 9). Τη γνωριμία του δηλαδή με τη μουσική πολιτιστική κληρονομιά του ελληνικού και κυπριακού χώρου αλλά και το μουσικό πολιτισμό της δυτικής Ευρώπης και της παγκόσμιας κοινότητας. Σε αυτά περιλαμβάνονται η μουσική παράδοση, η ιστορία της μουσικής, η μουσική σε σχέση με άλλες τέχνες και γνωστικά αντικείμενα, η μουσική ως οργανωμένος ήχος και ανθρώπινη δημιουργία, η μουσική σε σχέση με τη σύγχρονη τεχνολογία. Τον πολιτισμό αυτό καλούνται οι μαθητές και μαθήτριες να γνωρίσουν, να αναπτύξουν και να παραδώσουν στις επόμενες γενιές, τουλάχιστον βελτιωμένο.

B. Επικοινωνία του ατόμου με τον εαυτό του και το κοινωνικό περιβάλλον (Θεματικές Ενότητες 7, 8). Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει θέματα που αφορούν στη σχέση του ατόμου με τον εσωτερικό του κόσμο και την επαφή του με τους άλλους. Περιστρέφεται γύρω από θέματα που αναπτύσσουν τη σχέση του μαθητή/μαθήτριας με τα όρια του σώματος του/της όπως η μουσική και ελεύθερη κίνηση, αλλά και με την προαγωγή της υγείας του σώματος και του συναισθηματικού του κόσμου (μουσική και συναισθήματα). Τέλος, περιλαμβάνει θέματα τα οποία ενθαρρύνουν τους μαθητές και τις μαθήτριες να επικοινωνούν μεταξύ τους και με την κοινότητα και να αποκτούν δεξιότητες συνεργασίας και επικοινωνίας. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την ανάπτυξη μουσικών ταυτοτήτων και κατ' επέκταση μουσικών κοινοτήτων των νέων, οι οποίες δεν περιορίζονται στα στενά πλαίσια του σχολείου αλλά «ανοίγονται» στην ευρύτερη κοινότητα.

Γ. Η μουσική ως δράση για την αειφόρο ανάπτυξη του περιβάλλοντος (Θεματική ενότητα 6). Τα θέματα που εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνουν την αμφίδρομη επικοινωνία της μουσικής με τον άνθρωπο στη σφαίρα των ιδεών, των ιδεολογιών, της πολιτικής και κοινωνικής δράσης, της δράσης για την καταπολέμηση της φτώχειας, του ρατσισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και τα θέματα του καταναλωτή σε σχέση με τη μουσική και τη δράση για το φυσικό περιβάλλον.

Προτείνονται ενδεικτικά οι πιο κάτω θεματικές ενότητες:

1. Ελληνική και Κυπριακή Μουσική (αρχαία, βυζαντινή, παραδοσιακή, ρεμπέτικο, έντεχνο τραγούδι, κλασική)
2. Μουσικές του κόσμου
3. Στυλ και είδη μουσικής, οι δημιουργοί τους και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο δημιουργίας τους (κλασική μουσική, δημοφιλής μουσική, τζαζ, σόουλ, μπλουζ, αντιπροσωπευτικοί συνθέτες από το κάθε στυλ και εποχή κ.λπ.)
4. Μουσική και άλλες μορφές τέχνης (χορός, θέατρο, κινηματογράφος, εικαστικές τέχνες κ.λπ.) ή και άλλα γνωστικά αντικείμενα
5. Μουσική τεχνολογία και τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας
6. Η μουσική ως επικοινωνία ιδεών, ιδεολογιών και συναισθημάτων (μουσική δράση με κοινωνικό σκοπό, μουσική και καταναλωτής, μουσική και φυσικό περιβάλλον, η μουσική στην ιστορία σε σχέση με ιδεολογίες και ιστορικά γεγονότα κ.λπ.)

7. Η μουσική μας και οι μουσικές των άλλων (δράση για την ανάπτυξη μουσικών ταυτοτήτων και μουσικών κοινοτήτων των νέων, μουσικές συνεργασίες με την κοινότητα, συνεργασίες με καλλιτέχνες και δημιουργούς)
8. «Νους υγιής εν σώματι υγιή» (μουσική και κίνηση, μουσική και συναισθήματα, η μουσική και η προαγωγή της υγείας κ.λπ.)
9. Η μουσική ως οργανωμένος ήχος: Μουσικές έννοιες

Μουσικές Έννοιες

Στο μέρος που ακολουθεί παρατίθενται ανά βαθμίδα οι γνώσεις που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες σε σχέση με τις διάφορες μουσικές έννοιες. Οι έννοιες αυτές δε διδάσκονται με θεωρητικό τρόπο αλλά η κατανόησή τους επιτυγχάνεται μέσα από τη βιωματική συμμετοχή των μαθητών και των μαθητριών σε δραστηριότητες ακρόασης – εκτέλεσης – σύνθεσης και μέσα από την επαφή τους με ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικής από όλες τις εποχές, είδη, στυλ και μουσικούς πολιτισμούς. Οι έννοιες παρουσιάζονται κατηγοριοποιημένες ως εξής: έννοιες που αφορούν τη χροιά, μελωδικές έννοιες, ρυθμικές έννοιες, έννοιες υφής και αρμονίας, μορφολογικές έννοιες, εκφραστικές έννοιες και έννοιες που αφορούν στοιχεία σημειογραφίας.

Οι μουσικές έννοιες με τις οποίες προτείνεται να εργαστεί η κάθε βαθμίδα συνοψίζονται πιο κάτω:

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 1η ΒΑΘΜΙΔΑ (Νηπιαγωγείο μέχρι Β΄ τάξη Δημοτικού)

ΧΡΟΙΑΣ

- Πηγές ήχου (φωνή, ήχοι περιβάλλοντος, ήχοι σώματος, ηχογόνα αντικείμενα, αυτοσχέδια όργανα και όργανα τάξης)
- Τρόποι παραγωγής ήχων (π.χ. τρίψιμο, χτύπημα, κούνημα)
- Όργανα αντιπροσωπευτικά των τριών οικογενειών (έγχορδα, πνευστά και κρουστά όργανα)

ΜΕΛΩΔΙΚΕΣ

- Τονικό ύψος (ψηλοί, χαμηλοί ήχοι), φθόγγοι βιωματικά μέσα από το τραγούδι (Σολ-μι, λα-σολ-μι, μι-ρε-ντο)
- Βιωματικά και εικονικά: ανιούσα, κατιούσα και ισοϋψής μελωδία στα πλαίσια της πεντατονικής κλίμακας

ΡΥΘΜΙΚΕΣ

- Παλμός, ρυθμός, έμφαση
- Ήχοι μικρής και μεγάλης διάρκειας, παύση
- Αξίες: τέταρτο, όγδοα, μισό, παύση τετάρτου
- Βιωματικά: όγδοο παρεστιγμένο με δέκατο έκτο (καλπασμός)
- Απλά μέτρα 2/4 και 3/4

ΥΦΗΣ

- Μονοφωνία, διφωνία

ΑΡΜΟΝΙΑΣ

- Βιωματικά: Οστινάτο, μπορντούν

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ

- Βιωματικά και εικονικά: Φράση, Ερώτηση – απάντηση (call and response)
- Βιωματικά: Διμερής μορφή, Τριμερής μορφή, μορφή Ροντό

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΕΣ

- **Δυναμική** - Σιγανά/ Δυνατά (piano/ forte)
- Βιωματικά: σταδιακή αύξηση και μείωση της έντασης
- **Ρυθμική Αγωγή (ταχύτητα)** - Αργά / Γρήγορα
-Βιωματικά: σταδιακή αύξηση και μείωση της ταχύτητας
- **Άρθρωση- τρόποι εκτέλεσης:** Βιωματικά και εικονικά: Κοφτοί/ δεμένοι ήχοι, γλιστρήματα (glissando)

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 2η ΒΑΘΜΙΔΑ (Γ' μέχρι Ε' Δημοτικού)

ΧΡΟΙΑΣ

- Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχοι και όργανα (ηλεκτρική κιθάρα, synthesizer)
- Είδη φωνών (παιδικές, γυναικείες, αντρικές)
- Βασικά είδη ορχήστρας (π.χ. συμφωνική, μπάντα, παραδοσιακή)
- Βασικά όργανα συμφωνικής ορχήστρας (π.χ. βιολί, φλάουτο)
- Βασικά όργανα παραδοσιακής ορχήστρας (π.χ. πιθκιαύλι, ταμπουσιά, βιολί, λαούτο)

ΜΕΛΩΔΙΚΕΣ

- Είδος μελωδικής κίνησης (βηματική, αλματική)
- Πεντατονική κλίμακα
- Ακουστική διάκριση μείζονας και ελάσσονας κλίμακας
- Βιωματικά: Τόνοι και ημιτόνια, Μείζονα κλίμακα Ντο

ΡΥΘΜΙΚΕΣ

- Αξίες: ολόκληρο, μισό παρεστιγμένο, τέσσερα δεκαταέκτα
- Παύσεις: μισού, ολόκληρου
- Μέτρα 2/4, 3/4, 4/4
- Βιωματικά: παρεστιγμένο τέταρτο με όγδοο, συγκοπή όγδοο-τέταρτο- όγδοο, ελλιπές μέτρο, μέτρο 7/8

ΥΦΗΣ

- Αραιή / Πυκνή υφή
- Μονοφωνία, διφωνία

ΑΡΜΟΝΙΑΣ

- Οστινάτο, μπορντούν, μίμηση, κανόνας
- Βιωματικά: ισοκράτημα, συγχορδία I και V, σύμφωνες και διάφωνες συνηχήσεις

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ

- Ερώτηση- Απάντηση (call and response)
- Διμερής μορφή, Τριμερής μορφή, μορφή Ροντό

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΕΣ

- **Δυναμική** - Σημεία δυναμικής (piano, forte, fortissimo, pianissimo, crescendo, diminuendo)
- **Ρυθμική Αγωγή (ταχύτητα)** - Allegro, adagio, accelerando, ritardando
- **Άρθρωση – Τρόποι εκτέλεσης** - Staccato, legato, glissando

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 3η ΒΑΘΜΙΔΑ (Στ' Δημοτικού μέχρι Β' Γυμνασίου)

ΧΡΟΙΑΣ

- Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχου και επεξεργασία τους από τους συνθέτες μέσα σε μουσικά έργα
- Είδη φωνών (Σοπράνο, Άλτο, Τενόρος, Μπάσος)
- Είδη ορχήστρας
- Όργανα συμφωνικής ορχήστρας
- Αντιπροσωπευτικά όργανα των κατηγοριών των οργάνων (χορδόφωνα, μεμβρανόφωνα, αερόφωνα, ιδιόφωνα)
- Ελληνικά και ξένα παραδοσιακά μουσικά όργανα, σύνολα και ορχήστρες

ΜΕΛΩΔΙΚΕΣ

- Πεντατονικές κλίμακες Ντο, Φα, Σολ
- Διάκριση μείζονας και ελάσσονας κλίμακας
- Μείζονες κλίμακες: Ντο, Σολ, Φα, Ελάσσονα κλίμακα: Λα- και Μι-
- Μελωδικό μοτίβο
- Τόνος και ημιτόνιο (στο κτίσιμο κλίμακας), τριημιτόνιο (βιωματικά)
- Αρπισμός

ΡΥΘΜΙΚΕΣ

- Αξίες: παρεστιγμένο τέταρτο με όγδοο, τρίγχο ογδών, συγκοπή όγδοο-τέταρτο- όγδοο, όγδοο με δύο δέκατα έκτα, σύνδεση διάρκειας
- Ελλiptές μέτρο, μέτρα 5/8, 7/8, πολυρυθμοί (βιωματικά)

ΥΦΗΣ

- Μονοφωνία, πολυφωνία, ετεροφωνία, ομοφωνία

ΑΡΜΟΝΙΑΣ

- Συγχορδία I και , V, τέλεια πτώση
- Αντίστιξη, μίμηση
- Ισοκράτημα, μπορντούν, οστινάτο
- Σύμφωνες και διάφωνες συνηχήσεις

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ

- Μορφές για ορχηστρική και φωνητική μουσική
- Μορφές παραδοσιακής μουσικής από όλο τον κόσμο

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΕΣ

- **Δυναμική** - Σημεία δυναμικής (mezzo piano, mezzo forte)
- **Ρυθμική Αγωγή (ταχύτητα)** - Largo, Moderato, Presto, A tempo
- **Άρθρωση/ Τρόποι Εκτέλεσης** - pizzicato, arco, tremolo, trill

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 3η ΒΑΘΜΙΑΔΑ (Στ' Δημοτικού μέχρι Β' Γυμνασίου)

ΧΡΟΙΑΣ

- Ηλεκτροακουστικοί ήχοι, ήχοι που παράγονται μέσω μουσικής τεχνολογίας και δυνατότητες επεξεργασίας τους
- Είδη ορχήστρας (π.χ. εγχόρδων, συμφωνική) και μουσικών συνόλων (π.χ. κουαρτέτο)
- Όργανα συμφωνικής ορχήστρας
- Αντιπροσωπευτικά όργανα των κατηγοριών των οργάνων (χορδόφωνα, μεμβρανόφωνα, αερόφωνα, ιδιόφωνα)
- Ελληνικά και ξένα παραδοσιακά μουσικά όργανα, σύνολα και ορχήστρες

ΜΕΛΩΔΙΚΕΣ

- Τριμητόνιο, διάστημα 3ης μικρό και μεγάλο
- Μελωδικό μοτίβο και επεξεργασία του
- Μειζονες Κλίμακες Ρε και Σιb, Ελάσσονες κλίμακες: Σι και Σολ, κλίμακα μπλουζ, βυζαντινοί ήχοι, παραδοσιακές κλίμακες (π.χ. Ινδίας, Ιαπωνίας), ολοτονική κλίμακα, δωδεκάφθογγοι και άλλες σειρές

ΡΥΘΜΙΚΕΣ

- Αξίες: όγδοο παρεστιγμένο- δεκατοέκτο
- Μέτρα: σύνθετο μέτρο 6/8, μεικτό μέτρο 9/8, πολυμέτρα, πολυρυθμοί, αλλαγή μέτρου

ΥΦΗΣ

- Sequencing και layering μέσα από μουσικά λογισμικά

ΑΡΜΟΝΙΑΣ

- Κανόνες, τριφωνία, συγχορδίες I, IV, V, descant
- Σύμφωνα και διάφωνα διαστήματα, αλυσίδες
- Πτώσεις: Τέλεια (V-I) και Ημιτελής (I-V)
- Διτονικότητα, πολυτονικότητα, ατονικότητα, επέκταση συγχορδιών

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ

- Μορφές για ορχηστρική και φωνητική μουσική, μορφές παραδοσιακής μουσικής από όλο τον κόσμο

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΕΣ

- Δυναμική - subito piano, sforzando
- Ρυθμική Αγωγή (ταχύτητα) - simile, scherzando
- Άρθρωση/ Τρόποι Εκτέλεσης - con sordini, glissando, pizzicato, da capo al segno

2.5. Μουσικές Δραστηριότητες: Το τρίπτυχο Ακρόαση-Εκτέλεση-Σύνθεση

Το κλειδί για την προετοιμασία ενός μαθήματος Μουσικής είναι το να κατανοήσει κανείς τις ποικίλες διαδικασίες που εμπλέκονται στο τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων της ακρόασης, εκτέλεσης και σύνθεσης και τους τρόπους με τους οποίους αυτές διαπλέκονται σε μια μουσική εμπειρία. Για παράδειγμα η ακρόαση ενυπάρχει και στην εκτέλεση αλλά και στη σύνθεση μουσικής και επιτρέπει στον εκτελεστή και στο συνθέτη να επεξεργαστούν και να τελειοποιήσουν τα μουσικά τους «προϊόντα». Στο μουσικό αυτοσχεδιασμό η σύνθεση και

η εκτέλεση γίνονται ταυτόχρονα, με την ακρόαση να έχει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της δημιουργικής διαδικασίας.

Είναι συνεπώς επιθυμητό οι μαθητές και οι μαθήτριες να βιώνουν αυτές τις μορφές μουσικής δημιουργίας μέσα από μια προσέγγιση κατά την οποία αυτές διαπλέκονται και δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές και τις μαθήτριες να αντιληφθούν τη μουσική ως μια ολότητα και όχι ως μεμονωμένες μουσικές έννοιες. Αναμένεται ότι τα πιο πάνω θα εφαρμόζονται τόσο εντός σχολείου όσο και σε συνθήκες πραγματικής ζωής και σε συνεργασία με την κοινότητα, πολιτιστικούς φορείς κ.ά. Κάθε θεματική ενότητα που διδάσκουμε προσπαθούμε να οργανώνεται γύρω από δραστηριότητες ακρόασης, εκτέλεσης και σύνθεσης.

2.5.1 Ακρόαση

Η δραστηριότητα της Μουσικής Ακρόασης έχει διπλή λειτουργία: α) Την ανάπτυξη των ακουστικών δεξιοτήτων και της εσωτερικής ακοής των μαθητών/τριών, όπου μαθαίνουν να αναγνωρίζουν, να αποκωδικοποιούν, να αναπαριστούν με συμβατική ή μη σημειογραφία και να αναλύουν τις διάφορες μουσικές έννοιες και β) την επαφή των μαθητών/τριών με ποικίλα μουσικά ακούσματα από διάφορα είδη, στυλ και πολιτισμούς και την ανταπόκρισή τους σε αυτά.

Η Μουσική Ακρόαση, στο πλαίσιο του μαθήματος, μπορεί να έχει τις ακόλουθες μορφές:

- Να αποτελεί μια από τις δραστηριότητες του τριπτύχου μουσικών δραστηριοτήτων Ακρόασης- Εκτέλεσης- Σύνθεσης με κοινό στόχο τη διδασκαλία μιας μουσικής έννοιας.
- Να λειτουργήσει ως ερέθισμα για δημιουργική δραστηριότητα αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης από τους μαθητές και τις μαθήτριες καθώς και για άλλες μορφές δημιουργικής έκφρασης (χορός, θεατρικός αυτοσχεδιασμός, εικαστικά κλπ).
- Να αφορά στη διδασκαλία ενός συγκεκριμένου στυλ μουσικής ή στη γνωριμία με ένα μουσικό πολιτισμό.
- Να εμπλουτίζει το ρεπερτόριο των μαθητών/τριών μέσα από γνωριμία και εμβάθυνση σε αξιόλογα μουσικά έργα.
- Να εστιάζει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών/τριών δημιουργώντας ευκαιρίες για να σχολιάσουν έργα που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή άλλοι και να εισηγηθούν πιθανούς τρόπους διαφοροποίησής τους.
- Να παρουσιάζεται υπό τη μορφή ρυθμικών και μελωδικών ασκήσεων με στόχο την ανάπτυξη της εσωτερικής ακοής του παιδιού.

Είναι σημαντικό τα πιο πάνω να επιτευχθούν όχι μόνο μέσα από ηχογραφημένη μουσική αλλά και μέσα από εμπειρίες ζωντανών συναυλιών εντός και εκτός σχολείου. Ανεξάρτητα από τη μορφή και το στόχο που έχει κάθε φορά η δραστηριότητα της Ακρόασης στο μάθημα, είναι σημαντικό να δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές και τις μαθήτριες να απολαύσουν τη μουσική που ακούν και να εκφράσουν τα συναισθήματα που τους προκαλεί.

2.5.2 Εκτέλεση

Η δραστηριότητα της Εκτέλεσης καλύπτει το φάσμα της φωνητικής και ενόργανης μουσικής όπου οι μαθητές/τριες εκτελούν συνθέσεις ατομικά ή ομαδικά με τη φωνή, το σώμα και μουσικά όργανα στην τάξη τους και σε ευρύτερα ακροατήρια (σχολείο, γονείς, κοινότητα). Μέσα

από την εκτέλεση καλλιεργούνται δεξιότητες ελέγχου του παραχθέντος ήχου καθώς και της απόδοσης/ερμηνείας της μουσικής διαφόρων ειδών και στυλ, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην απόλαυση της μουσικής και στη χαρά που απορρέει από τη συμμετοχή στην εκτέλεση, χωρίς την εμμονή στην τελειότητα της εκτέλεσης από τους λίγους και ταλαντούχους (χωρίς αυτό να σημαίνει την υποβάθμιση των μουσικών ταλέντων). Επίσης, η εκτέλεση μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση σημειογραφίας καθώς είναι πολύ σημαντική για την απόδοση μιας μουσικής σύνθεσης.

2.5.2.1 Φωνή

Η θέση ότι το «τραγούδι είναι για τους λίγους και ταλαντούχους που έχουν καλή φωνή» είναι απόρροια παλαιότερων προσεγγίσεων στη μουσική και ένας μύθος που πρέπει να καταρριφθεί. Το τραγούδι είναι για όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες και πρέπει να μπορούν να το χρησιμοποιούν ως μέσο κοινωνικοποίησης και έκφρασης των συναισθημάτων τους σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους. Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής προωθεί την καλλιέργεια των φωνητικών δεξιοτήτων των παιδιών με μεθοδική διδασκαλία του τραγουδιού, ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο.

Ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχία των παιδιών στην απόκτηση φωνητικών δεξιοτήτων έχει η καταλληλότητα των τραγουδιών που επιλέγονται: να ανταποκρίνονται στο φωνητικό εύρος των παιδιών κάθε βαθμίδα, να μην έχουν δύσκολα διαστήματα και ρυθμικές αξίες, το περιεχόμενο τους να είναι κατάλληλο για την ηλικία των παιδιών και κοντά στα ενδιαφέροντά τους και τις δικές τους επιλογές. Πρέπει, επίσης, να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό του μαθήματος και οι νέες τεχνολογίες (π.χ. διαδίκτυο, караόκε, κ.ά.) που δίνουν μια άλλη διάσταση στο παιδικό τραγούδι.

Στις πρώτες βαθμίδες δίνεται έμφαση στο φωνητικό παιχνίδι και στον πειραματισμό με τη φωνή. Παράλληλα με τα παιδικά τραγουδάκια, τα οποία τα παιδιά διδάσκονται στο σχολείο, προτείνεται μια σειρά από απλά τραγούδια/ ασκήσεις τα οποία ξεκινούν με δύο φθόγγους, στη συνέχεια με τρεις και καταλήγουν στην πεντατονική κλίμακα, για μεθοδική ανάπτυξη φωνητικών δεξιοτήτων.

2.5.2.2 Όργανα

Πρωταρχικό μας μέλημα στη χρήση οργάνων σε όλες τις βαθμίδες της μουσικής εκπαίδευσης είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να έχουν όσο το δυνατόν περισσότερες εμπειρίες με μουσικά όργανα, να τα αγαπήσουν και να τα χρησιμοποιούν τόσο εντός όσο και εκτός σχολείου ως μέσο εκτέλεσης της μουσικής και μέσο με το οποίο μπορούν να εκφράσουν τις μουσικές ιδέες και δημιουργίες τους. Προτείνεται η χρήση των οργάνων Orff (π.χ. μεταλλόφωνο, ξυλόφωνο) και η μεθοδική διδασκαλία στα όργανα αυτά. Ο αυλός, επίσης, αποτελεί ένα όργανο εύκολο στη χρήση και στη μεταφορά του από και προς το σπίτι, με χαμηλό κόστος για την οικογένεια, αλλά δεν είναι υποχρεωτικό μουσικό όργανο.

Στην πρώτη βαθμίδα η ενασχόληση με τα όργανα είναι εμπειρική. Οι μαθητές και οι μαθήτριες μαθαίνουν να κρατούν σωστά και να χειρίζονται, με κινήσεις που επιτρέπει η σωματική τους ανάπτυξη και οι ικανότητες συντονισμού χεριού-ματιού, κρουστά όργανα τάξης και επιλεγμένα όργανα Orff. Δίνεται έμφαση στο σώμα ως μουσικό όργανο και στον πειραματισμό με ήχους που μπορούν να παραχθούν από αυτό. Η ενασχόληση με τα όργανα γίνεται πιο μεθοδική με την εισαγωγή της ευρωπαϊκής σημειογραφίας από το τέλος της Α΄ βαθμίδας (Β΄ Δημοτικού) και έπειτα. Εδώ μπαίνουν οι βάσεις για το σωστό χειρισμό των οργάνων και την παραγωγική χρήση τους. Στις επόμενες δύο βαθμίδες παρουσιάζονται ή/και καλλι-

εργούνται οι τεχνικές εκτέλεσης σε διάφορα όργανα (όργανα συμφωνικής ορχήστρας, ηλεκτρονικά όργανα, MIDI keyboards, παραδοσιακά όργανα, όργανα από άλλες χώρες, αυτοσχέδια όργανα) σε μεγαλύτερο βάθος. Σημαντικό είναι, σε όλες τις βαθμίδες, οι μαθητές να ηχογραφούν τις εκτελέσεις τους, να τις αξιολογούν και να δέχονται τα σχόλια άλλων με σκοπό τη βελτίωσή τους.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες ενθαρρύνονται να παίζουν σε ομάδες με συναίσθηση του ρόλου τους σε αυτές, αλλά και ατομικά (σόλο). Ενθαρρύνονται, επίσης, να παίζουν σε εκδηλώσεις εκτός σχολικού χώρου και μαζί με άλλους ερασιτέχνες και επαγγελματίες μουσικούς και καλλιτέχνες.

2.5.3 Σύνθεση

Ιδιαίτερα σημαντική συμβολή του μαθήματος της Μουσικής είναι η ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να χρησιμοποιούν τις αποκτηθείσες μουσικές δεξιότητες και γνώσεις σε δικές τους νέες δημιουργικές εργασίες. Μέσα από τις δραστηριότητες του αυτοσχεδιασμού και της σύνθεσης (με φωνή, όργανα, κίνηση ή/και με χρήση τεχνολογίας) αναπτύσσεται η δημιουργικότητα των μαθητών και των μαθητριών και τους παρέχεται ένα μέσο αυτοέκφρασης και επικοινωνίας με τους άλλους. Οι μαθητές και οι μαθήτριες επιλέγουν και επεξεργάζονται ένα μεγάλο εύρος ηχογόνων πηγών καλλιεργώντας παράλληλα την κριτική σκέψη μέσα από τις διάφορες επιλογές που πρέπει να κάνουν για το συνδυασμό των στοιχείων της Μουσικής έτσι ώστε να αποδώσουν και να μεταδώσουν με τον καλύτερο τρόπο μουσικές ιδέες, εικόνες και συναισθήματα.

Ο αυτοσχεδιασμός και η σύνθεση προσφέρουν ευκαιρίες ανάδειξης της δημιουργικότητας των παιδιών και καλλιέργειας της πρωτοτυπίας. Ο αυτοσχεδιασμός είναι η αυθόρμητη δημιουργία μουσικής χωρίς οποιαδήποτε πρόθεση για αναθεώρηση ή βελτίωση, είναι μια δημιουργία της στιγμής η οποία αποδεσμεύει το μαθητή από τη σημειογραφία και τους περιορισμούς της. Ο αυτοσχεδιασμός μπορεί να είναι κινητικός, φωνητικός ή με όργανα. Η σύνθεση αναφέρεται στη δημιουργία μουσικής όπου υπάρχουν δυνατότητες πειραματισμού, επιλογής, απόρριψης, διόρθωσης, βελτίωσης, μέχρι την κατάληξη στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και τέλος καταγραφής της τελικής μορφής της σύνθεσης. Και οι δύο μορφές είναι εξίσου σημαντικές και πρέπει να ξεκινούν από την πρώτη βαθμίδα. Θεωρείται σημαντικό οι μαθητές/τριες, σε ομάδες ή εξατομικευμένα, μέσα από το ρόλο του εκτελεστή και του συνθέτη, να αποκτήσουν παράλληλα και δεξιότητες παρουσίασης των μουσικών προϊόντων τους σε επαγγελματικού επιπέδου συνθήκες, ανάλογα πάντα με τη βαθμίδα τους.

2.6 Στόχοι ανάπτυξης δεξιοτήτων και δείκτες επιτυχίας

2.6.1. Στόχοι ανάπτυξης δεξιοτήτων στο μάθημα της Μουσικής

Μέσα από το μάθημα της Μουσικής οι μαθητές και οι μαθήτριες σε όλες τις βαθμίδες αναμένεται:

- Να αναπτύξουν δεξιότητες ακρόασης.
- Να αναπτύξουν τις φωνητικές τους δεξιότητες.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες στην εκτέλεση οργάνων.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης.
- Να αποκτήσουν γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες ανάγνωσης και αποκωδικοποίησης διαφόρων ειδών μουσικής σημειογραφίας.

Οι στόχοι δεξιοτήτων στη συνέχεια αναλύονται και παρουσιάζονται υπό μορφή δεικτών επιτυχίας για κάθε μια από τις τέσσερις βαθμίδες. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζονται οι δεξιότητες που θέλουμε οι μαθητές να αποκτήσουν σε σχέση με το τρίπτυχο ακρόαση – εκτέλεση (σε φωνή και σε όργανα) – σύνθεση. Ο στόχος που αναφέρεται στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που αφορούν στη μουσική σημειογραφία δεν αναλύεται ξεχωριστά γιατί ως δραστηριότητα συνδυάζεται πάντα με μία από τις δραστηριότητες του τριπτύχου και επομένως ενσωματώνεται στην ανάλυσή τους σε δείκτες επιτυχίας. Παρά το γεγονός ότι διατυπώνονται δείκτες επιτυχίας ανά βαθμίδα, τονίζουμε ότι οι εκπαιδευτικοί (άνδρες και γυναίκες) θα πρέπει να κινηθούν ανάμεσα στις βαθμίδες, ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών/τριών τους.

2.6.2 Δείκτες επιτυχίας ανά βαθμίδα

2.6.2.1 Δείκτες επιτυχίας για Νηπιαγωγείο μέχρι τη Β΄ τάξη Δημοτικού (Βαθμίδα 1)

ΑΚΡΟΑΣΗ (Βαθμίδα 1)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Β΄ τάξης αναμένεται:

1. Να αναγνωρίζουν ήχους από το περιβάλλον, να τους περιγράφουν και να τους κατηγοριοποιούν ως προς τα χαρακτηριστικά τους (χροιά, ένταση, διάρκεια, ύψος).
2. Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε μια μουσική ακρόαση με ποικιλία τρόπων (κίνηση, εικαστική έκφραση, λόγο, παντομίμα κλπ.) χωρίς να εστιάζουν απαραίτητα σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες.
3. Να αποδίδουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες σε μια ακρόαση με κίνηση, με όργανα, με φωνή και πολύ απλής μορφής μη-συμβατική σημειογραφία.
4. Να αναγνωρίζουν και να περιγράφουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες μέσα σε μια ακρόαση με τη χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.
5. Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων με τη χρήση οδηγού ακρόασης.
6. Να αναγνωρίζουν τη χροιά αντιπροσωπευτικών μουσικών οργάνων από κάθε οικογένεια.
7. Να εκφράζουν τα συναισθήματα, τις απόψεις και τις προτιμήσεις τους για μουσικά έργα.
8. Να αναγνωρίζουν διαφορετικές λειτουργίες της μουσικής στην καθημερινή ζωή και να περιγράφουν τα στοιχεία που την καθιστούν κατάλληλη για τη συγκεκριμένη λειτουργία (π.χ. νανούρισμα, παιγνιδοτράγουδο).
9. Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη, αναγνωρίζοντας, αποκωδικοποιώντας, και αποδίδοντας λεκτικά ή με μη συμβατική σημειογραφία απλά ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.
10. Να αξιολογούν συνθέσεις που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή συμμαθητές τους δικαιολογώντας την άποψή τους.
11. Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κ.λπ.) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την περίσταση.

ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ (Βαθμίδα 1)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Β΄ τάξης αναμένεται:

1. Να διαχωρίζουν τη φωνή που «μιλά» από τη φωνή που «τραγουδά» και να πειραματίζονται με τη φωνή τους (ψίθυροι, γλιστρήματα κτλ).
2. Να ερμηνεύουν με τη φωνή γραφική παρτιτούρα που περιέχει σύμβολα τονικού ύψους και ρυθμού.
3. Να τραγουδούν διατηρώντας ορθή θέση του σώματος, με καλή άρθρωση και παίρνοντας σωστές αναπνοές.
4. Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες με μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό και σταθερή ταχύτητα, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής που προβλέπεται για τη βαθμίδα τους, τραγούδια με βαθμό δυσκολίας 1*.
5. Να τραγουδούν εκφραστικά (βλέπε εκφραστικές έννοιες βαθμίδας) και με αίσθηση των φράσεων.
6. Να τραγουδούν απλές μελωδίες με μίμηση.
7. Να εκτελούν ρυθμούς λόγου και απλά παιδικά τραγούδια τα οποία αντιπροσωπεύουν μια ποικιλία μέτρων, τονικότητας, μουσικών ειδών, στυλ, και πολιτισμών, μερικά εκ των οποίων από μνήμης.
8. Να τραγουδούν συγχρονισμένα, ακολουθώντας τις οδηγίες ενός μαέστρου.
9. Να αποδίδουν φωνητικά απλό ρυθμικό κείμενο, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών (π.χ. αυτοσχέδιο ή Kodaly). (Σημείωση: Ο στόχος αυτός αφορά στη μουσική σημειογραφία και δεν αναπτύσσει τις φωνητικές δεξιότητες των μαθητών, απλά κάνει χρήση της φωνής).

**Βαθμός δυσκολίας ρεπερτορίου τραγουδιών 1: Πολύ απλά τραγούδια, σε απλές τονικότητες, με απλούς ρυθμούς και μέτρα, και με περιορισμένο εύρος. Οι μαθητές και οι μαθήτριες επιδιώκεται να τραγουδούν ορθά σε εύρος Ντο4-Λα4 (Ντο 4 = μεσαίο ντο).*

ΧΡΗΣΗ ΟΡΓΑΝΩΝ (Βαθμίδα 1)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Β΄ τάξης αναμένεται:

1. Να πειραματίζονται και να εξερευνούν ελεύθερα μέσα από πολυαισθητηριακές εμπειρίες, διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου με το σώμα, ηχογόνα αντικείμενα και μουσικά όργανα.
2. Να διερευνούν τις βασικές μουσικές έννοιες (βλ. προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 1) με τη χρήση γραφικής παρτιτούρας και ποικιλίας ηχογόνων μέσων.
3. Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη εκτελώντας με μίμηση σύντομα ρυθμικά και μελωδικά σχήματα με το σώμα, ηχογόνα αντικείμενα και μουσικά όργανα.
4. Να εκτελούν τον παλμό, το ρυθμό και την έμφαση, συνοδεύοντας τραγούδια ή και ορχηστρική μουσική.
5. Να εκτελούν απλά ρυθμικά οστινάτι και μπορντούν σε ρυθμικά και μελωδικά κρουστά όργανα συνοδεύοντας τραγούδια ή/και ορχηστρική μουσική.
6. Να αποκωδικοποιούν από μη συμβατική και συμβατική σημειογραφία και να εκτελούν σε μουσικά όργανα απλά ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.

7. Να εξασκούνται και να εκτελούν συντονισμένα σε ομάδα, ακολουθώντας τις οδηγίες του μαέστρου.
8. Να επιδεικνύουν ικανότητες σε βασικές τεχνικές εκτέλεσης σε κρουστά όργανα ακαθόριστου τονικού ύψους, ελέγχοντας τον παραγόμενο ήχο.
9. Να εκτελούν εμπειρικά 2-3 νότες σε μελωδικά όργανα, όπως αυλός ή μεταλλόφωνο/ ξυλόφωνο, μέσα από χρήση μη συμβατικής σημειογραφίας (εικονική σημειογραφία, δίγραμμο κλπ.).

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΣΥΝΘΕΣΗ (Βαθμίδα 1)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Β΄ τάξης αναμένεται:

1. Να πειραματίζονται, να επιλέγουν και να οργανώνουν ήχους για να αποδώσουν με μουσική ή/και ηχητικά εφέ συναισθήματα, εικόνες, χαρακτήρες, ιστορίες και γραφικές παρτιτούρες.
2. Να αυτοσχεδιάζουν μικρής έκτασης απαντήσεις σε δοσμένες ρυθμικές και μελωδικές ερωτήσεις με όργανα, ηχογόνα αντικείμενα, τη φωνή και το σώμα (body percussion).
3. Να αυτοσχεδιάζουν με κίνηση, φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, μουσικά όργανα ή ήχους σώματος για να αποδώσουν εκφραστικές, μελωδικές, ρυθμικές και μορφολογικές έννοιες.
4. Να αυτοσχεδιάζουν φωνητικά μελωδία σε δοσμένους στίχους και να προσαρμόζουν δικούς τους στίχους σε γνωστές μελωδίες.
5. Να αυτοσχεδιάζουν ή συνθέτουν μικρά τραγούδια ή μελωδίες δίνοντας έμφαση σε επιλεγμένες μουσικές έννοιες.
6. Να επινοούν δικό τους κώδικα συμβόλων, γραφικών και μη για να καταγράψουν δικές τους συνθέσεις με σκοπό την επανεκτέλεση από τους ίδιους ή την εκτέλεση από τρίτους.

2.6.2.2 Δείκτες επιτυχίας για τη Γ΄ - Ε΄ τάξη Δημοτικού (Βαθμίδα 2)

ΑΚΡΟΑΣΗ (Βαθμίδα 2)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Ε΄ τάξης Δημοτικού αναμένεται:

1. Να αναγνωρίζουν φυσικούς και ηλεκτρονικούς ήχους, να τους περιγράφουν και να τους κατηγοριοποιούν ως προς τα χαρακτηριστικά τους (χροιά, ένταση, διάρκεια, ύψος).
2. Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε μια μουσική ακρόαση με ποικιλία τρόπων (συγγραφή ποιήματος, κίνηση, λόγος, εικαστική έκφραση, παγωμένες εικόνες, κτλ.) χωρίς να εστιάζουν απαραίτητα σε συγκεκριμένες έννοιες της μουσικής.
3. Να αποδίδουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες με κίνηση, όργανα, με φωνή, μη συμβατική και συμβατική σημειογραφία συγκεκριμένες μουσικές έννοιες σε μια ακρόαση.
4. Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν και να συγκρίνουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες μέσα σε μια ακρόαση με τη χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.
5. Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων με τη χρήση οδηγού ακρόασης.
6. Να αναγνωρίζουν τη χροιά ποικίλων μουσικών οργάνων και άλλων πηγών παραγωγής ήχου, καθώς και τη χροιά παιδικής, αντρικής και γυναικείας φωνής.

7. Να εκφράζουν και να αιτιολογούν τα συναισθήματα, τις απόψεις και τις προτιμήσεις τους για μουσικά έργα από διάφορα μουσικά είδη, στυλ και πολιτισμούς.
8. Να αναγνωρίζουν διάφορες λειτουργίες της μουσικής στην καθημερινή ζωή και να περιγράφουν τα στοιχεία που την καθιστούν κατάλληλη για τη συγκεκριμένη λειτουργία (π.χ. είδη εμβατηρίων).
9. Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη, αναγνωρίζοντας, αποκωδικοποιώντας και αποδίδοντας λεκτικά με συμβατική και μη συμβατική σημειογραφία ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.
10. Να αξιολογούν συνθέσεις που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή συμμαθητές τους δικαιολογώντας την άποψή τους και προτείνοντας τρόπους βελτίωσης.
11. Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κ.λπ.) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την κατάσταση.

ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ (Βαθμίδα 2)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Ε΄ τάξης Δημοτικού αναμένεται:

1. Να πειραματίζονται με τη φωνή τους μέσα από σφυρίγματα, ένρινους ήχους, γρήγορη προφορά συμφώνων, τσιριχτά, αργή προφορά φωνηέντων, παράξενη κίνηση των χεριών κ.ά.).
2. Να τραγουδούν διατηρώντας ορθή θέση του σώματος, με καλή άρθρωση και παίρνοντας σωστές αναπνοές.
3. Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες με μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό, και σταθερή ταχύτητα, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής που προβλέπεται για τη βαθμίδα τους, τραγούδια με βαθμό δυσκολίας 2*.
4. Να τραγουδούν απλές μελωδίες με μίμηση και με τη χρήση συλλαβών solfège και να μπορούν να τις εκτελούν από μνήμης.
5. Να τραγουδούν εκφραστικά (βλέπε εκφραστικές έννοιες βαθμίδας) και με αίσθηση των φράσεων.
6. Να εκτελούν ρυθμούς λόγου και τραγούδια τα οποία αντιπροσωπεύουν μια ποικιλία μέτρων, τονικότητας, μουσικών ειδών, στυλ, και πολιτισμών, μερικά εκ των οποίων από μνήμης.
7. Να τραγουδούν απλά μελωδικά οστινάτι και κανόνες, καθώς και τραγούδια με απλό ισοκράτημα.
8. Να αποδίδουν απλό ρυθμικό κείμενο φωνητικά, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών (π.χ. αυτοσχέδιο, Kodaly) (ο στόχος αυτός απλά κάνει χρήση της φωνής).
9. Να τραγουδούν συγχρονισμένα, ακολουθώντας τις οδηγίες ενός μαέστρου έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο καθώς και του ακροατηρίου και του χώρου στον οποίο εκτελούν.
10. Να αποκτήσουν δεξιότητες χορωδού ή τραγουδιστή και να συμμετέχουν σε φωνητικά σύνολα που να εμφανίζονται σε ποικίλες συνθήκες εντός και εκτός σχολείου.

*Βαθμός δυσκολίας ρεπερτορίου τραγουδιών 2: Απλά τραγούδια με εύρος Ντο4-Ρε5, τα οποία μπορεί να περιέχουν αλλαγές στην ταχύτητα ή απλές αλλαγές τονικότητας.

ΧΡΗΣΗ ΟΡΓΑΝΩΝ (Βαθμίδα 2)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Ε΄ τάξης Δημοτικού αναμένεται:

1. Να εξερευνούν ελεύθερα διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου με το σώμα, ηχογόνα αντικείμενα και μουσικά όργανα.
2. Να διερευνούν μουσικές έννοιες (βλέπε προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 2) με τη χρήση γραφικής παρτιτούρας και ποικιλίας ηχογόνων μέσων, μέσα από πιο σύνθετες δραστηριότητες.
3. Να επιδεικνύουν ικανότητες σε τεχνικές εκτέλεσης σε κρουστά όργανα ακαθόριστου τονικού ύψους.
4. Να αποκτήσουν βασικές δεξιότητες εκτέλεσης τουλάχιστον ενός μελωδικού οργάνου, ελέγχοντας την ποιότητα του παραγόμενου ήχου και διατηρώντας ορθή θέση του σώματος.
5. Να εκτελούν με μίμηση και από μη συμβατική και συμβατική σημειογραφία, ρυθμούς και μελωδίες κατάλληλα με τη βαθμίδα τους, μερικά εκ των οποίων από μνήμης.
6. Να εκτελούν τον παλμό, το ρυθμό, την έμφαση, ρυθμικά και μελωδικά οστινάτι και μπορντούν, συνοδεύοντας τραγούδια ή και ορχηστρική μουσική.
7. Να εξασκούνται και να εκτελούν συντονισμένα σε ομάδα, ακολουθώντας τις οδηγίες του μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι ρόλο μαέστρου.
8. Να εκτελούν ταυτόχρονα δύο ή περισσότερα απλά στρώματα ρυθμού ή μελωδίας.

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΣΥΝΘΕΣΗ (Βαθμίδα 2)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Ε΄ τάξης Δημοτικού αναμένεται:

1. Να πειραματίζονται, να επιλέγουν και να οργανώνουν ήχους για να αποδώσουν με μουσική ή/και ηχητικά εφφέ συναισθήματα, εικόνες, χαρακτήρες, ιστορίες και γραφικές παρτιτούρες.
2. Να αυτοσχεδιάζουν ρυθμικές και μελωδικές ερωτήσεις και απαντήσεις, με όργανα, ηχογόνα αντικείμενα, τη φωνή και το σώμα (body percussion).
3. Να αυτοσχεδιάζουν με κίνηση, φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, μουσικά όργανα ή ήχους σώματος για να αποδώσουν εκφραστικές, μελωδικές, ρυθμικές και μορφολογικές έννοιες (βλέπε προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 2).
4. Να αυτοσχεδιάζουν/συνθέτουν απλά ρυθμικά οστινάτι για να συνοδεύσουν ένα τραγούδι, μια ρίμα, μια μουσική ακρόαση ή δρώμενο.
5. Να μελοποιούν στίχους και να προσαρμόζουν δικούς τους στίχους σε γνωστές μελωδίες.
6. Να συνθέτουν μικρά τραγούδια ή μελωδίες δίνοντας έμφαση σε επιλεγμένες μουσικές έννοιες.
7. Καταγράφουν τις δικές τους συνθέσεις χρησιμοποιώντας στοιχεία της ευρωπαϊκής σημειογραφίας σε συνδυασμό με σύμβολα που επινοούν οι ίδιοι.

2.6.2.3 Δείκτες επιτυχίας για τη Στ΄ Δημοτικού - Β΄ Γυμνασίου (Βαθμίδα 3)

ΑΚΡΟΑΣΗ (Βαθμίδα 3)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Β΄ τάξης Γυμνασίου αναμένεται:

1. Να αντιλαμβάνονται τους τρόπους με τους οποίους οι συνθέτες επεξεργάζονται ηλεκτρονικούς και φυσικούς ήχους στις συνθέσεις τους.
2. Να ανταποκρίνονται σε μια μουσική ακρόαση με ποικιλία τρόπων (λόγος, συγγραφή ποιήματος, θεατρική έκφραση, κίνηση, εικαστική έκφραση).
3. Να αποδίδουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες σε μια ακρόαση μέσω κίνησης/χορογραφίας, οργάνων, φωνής, συμβατικής και μη συμβατικής σημειογραφίας.
4. Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων με τη χρήση οδηγού ακρόασης ή παρτιτούρας, εστιάζοντας σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες και να μπορούν οι ίδιοι να δημιουργήσουν το δικό τους οδηγό ακρόασης.
5. Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν και να συγκρίνουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες μέσα σε μια ακρόαση με τη χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.
6. Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν, να συγκρίνουν και να αναλύουν μουσικές ακροάσεις διαφορετικών μουσικών ειδών, στυλ και πολιτισμών με χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.
7. Να αναγνωρίζουν τη χροιά μουσικών οργάνων, φωνής (soprano κλπ.) και σύγχρονων πηγών ήχου.
8. Να αναγνωρίζουν και να αναφέρουν τα χαρακτηριστικά ειδών και στυλ μουσικής από διαφορετικές ιστορικές περιόδους και κουλτούρες.
9. Να εκφράζουν και να αιτιολογούν τα συναισθήματά, τις απόψεις και τις προτιμήσεις τους για μουσικά έργα, μουσικά είδη, στυλ και να συγκρίνουν διάφορες εκτελέσεις.
10. Να αναγνωρίζουν, να κατανοούν και να περιγράφουν τον πολύπλευρο ρόλο της μουσικής στο πολιτιστικό, οικονομικό και ιστορικό περιβάλλον και να αξιολογούν τους παράγοντες που την καθιστούν κατάλληλη για τις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες (π.χ. χώρος, χρόνος, περιστάσεις, εξέλιξη των μέσων δημιουργίας της μουσικής, επίδραση της τεχνολογίας).
11. Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη, αναγνωρίζοντας, αποκωδικοποιώντας και αποδίδοντας λεκτικά ή με συμβατική σημειογραφία σύνθετα ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.
12. Να αξιολογούν συνθέσεις που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι/διες ή συμμαθητές/τριες τους δικαιολογώντας την άποψή τους και προτείνοντας τρόπους βελτίωσης.
13. Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κλπ) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την κατάσταση.

ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ (Βαθμίδα 3)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Β΄ τάξης Γυμνασίου αναμένεται:

1. Να πειραματίζονται με τη φωνή τους, με αφόρμηση έργα σύγχρονης μουσικής που χρησιμοποιούν σύγχρονες τεχνικές εκτέλεσης.

2. Να τραγουδούν διατηρώντας ορθή θέση σώματος, καλή άρθρωση, μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό, ορθές φράσεις, αυξανόμενο έλεγχο και στήριξη της αναπνοής και κατάλληλη έκφραση, τραγούδια βαθμού δυσκολίας 3* χρησιμοποιώντας όλη την έκταση της φωνής που προβλέπεται στη βαθμίδα τους, μπροστά σε κοινό, εντός και εκτός σχολείου και σε συνθήκες που ποικίλουν.
3. Να τραγουδούν μελωδίες με μίμηση και «εκ πρώτης όψεως» ανάγνωση (prima vista) και να μπορούν να τις εκτελούν από μνήμης.
4. Να εκτελούν ρυθμούς λόγου και τραγούδια σε ποικιλία μέτρων, μορφών, τονικότητας, ειδών, στυλ, και πολιτισμών και να τα ερμηνεύουν έχοντας επίγνωση του κοινωνικού συγκείμενου του ρεπερτορίου που εκτελούν.
5. Να αποδίδουν σύνθετο ρυθμικό κείμενο φωνητικά, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών. (Σημείωση: Ο στόχος αυτός δεν αναπτύσσει τις φωνητικές δεξιότητες των μαθητών, απλά κάνει χρήση της φωνής)
6. Να τραγουδούν ταυτόχρονα, ανεξάρτητες μελωδικές γραμμές τραγουδιών.
7. Να τραγουδούν συγχρονισμένα, ακολουθώντας τις οδηγίες ενός μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι το ρόλο του μαέστρου, έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο, καθώς και του ακροατηρίου και του χώρου στον οποίο εκτελούν.
8. Να αποκτήσουν δεξιότητες χορωδού ή τραγουδιστή και να συμμετέχουν σε φωνητικά σύνολα ή χορωδίες που να εμφανίζονται σε ποικίλες και διαφορετικές συνθήκες εντός και εκτός σχολείου.

**Βαθμός δυσκολίας ρεπερτορίου τραγουδιών 3: Τραγούδια μέτριας δυσκολίας, τα οποία απαιτούν κάποιο βαθμό φωνητικής τεχνικής (π.χ. μεγαλύτερες φράσεις, έλεγχος διαφραγματικής αναπνοής, ψηλές κρατημένες νότες) και ερμηνευτικές δεξιότητες.*

ΧΡΗΣΗ ΟΡΓΑΝΩΝ (Βαθμίδα 3)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Β΄ τάξης Γυμνασίου αναμένεται:

1. Να εξερευνούν τους διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου με τη χρήση του σώματος, ηχογόνων αντικειμένων και τις διάφορες τεχνικές εκτέλεσης μουσικών οργάνων.
2. Να διερευνούν μουσικές έννοιες (βλ. προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 3) με τη χρήση ποικιλίας ηχογόνων μέσων, μέσα από σύνθετες δραστηριότητες εκτέλεσης σε κρουστά ακαθόριστου τονικού ύψους και μελωδικά όργανα.
3. Να εκτελούν με μελωδική και ρυθμική ακρίβεια, με ορθό κράτημα του μουσικού οργάνου, σταθερό τέμπο, χρησιμοποιώντας στοιχεία δυναμικής, και ελέγχοντας την ποιότητα του παραγόμενου ήχου, μπροστά σε κοινό, εντός και εκτός σχολείου.
4. Να εκτελούν με άνεση ρεπερτόριο κατάλληλο για την βαθμίδα τους, με μίμηση, με το αυτί και «εκ πρώτης όψεως» ανάγνωση (prima vista) και να το εκτελούν από μνήμης και σε συνθήκες παράστασης.
5. Να συνοδεύουν τραγούδια ή ορχηστρική μουσική, με ρυθμικά, μελωδικά οστινάτι και μπορντούν.
6. Να εξασκούνται και να εκτελούν συντονισμένα και σε ομάδες, ακολουθώντας τις οδηγίες του μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι ρόλο μαέστρου, έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο, του ακροατηρίου τους και του χώρου στο οποίο εκτελούν, εντός και εκτός σχολείου.

7. Να εκτελούν, με άνεση, ενορχηστρωμένα μουσικά έργα ή αποσπάσματα τους, κατάλληλα για τη βαθμίδα τους.

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΣΥΝΘΕΣΗ (Βαθμίδα 3)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Β΄ τάξης Γυμνασίου αναμένεται:

1. Να πειραματίζονται, να επιλέγουν και να οργανώνουν ήχους, για να αποδώσουν με μουσική ή/και ηχητικά εφέ συναισθήματα, εικόνες, χαρακτήρες, ιστορίες και γραφικές παρτιτούρες.
2. Να αυτοσχεδιάζουν ρυθμικές και μελωδικές ερωτήσεις και απαντήσεις, με όργανα, ηχογόνα αντικείμενα, τη φωνή και το σώμα (body percussion).
3. Να αυτοσχεδιάζουν με κίνηση, φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, μουσικά όργανα ή ήχους σώματος για να αποδώσουν εκφραστικές, μελωδικές, ρυθμικές και μορφολογικές και αρμονικές έννοιες (βλέπε προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 3).
4. Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν απλά ρυθμικά και μελωδικά σχήματα, για να συνοδεύσουν ένα τραγούδι, μια ρίμα, μια μουσική ακρόαση ή δρώμενο. Οι συνθέσεις όπου είναι δυνατόν, να καταγράφονται.
5. Να μελοποιούν στίχους και να προσαρμόζουν δικούς τους στίχους σε γνωστές μελωδίες.
6. Να συνθέτουν ρυθμούς και μελωδίες αποδίδοντας συγκεκριμένες μουσικές έννοιες.
7. Να συνθέτουν μελωδίες για όργανα συνδυάζοντας μουσικές έννοιες για να πετύχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Να γίνεται χρήση μουσικής τεχνολογίας και οι συνθέσεις όπου είναι δυνατόν να καταγράφονται.
8. Να συνθέτουν απλές ρυθμικές και μελωδικές παραλλαγές σε γνωστές μελωδίες.

2.6.2.4. Δείκτες επιτυχίας για τη Γ΄ Γυμνασίου και Α΄ τάξη Λυκείου (Βαθμίδα 4)

ΑΚΡΟΑΣΗ (Βαθμίδα 4)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Α΄ τάξης Λυκείου αναμένεται:

1. Να αντιλαμβάνονται τους τρόπους με τους οποίους οι συνθέτες/τριες επεξεργάζονται ηλεκτρονικούς και φυσικούς ήχους στις συνθέσεις τους, ιδιαίτερα μέσα από τα έργα του 20ου αιώνα καθώς και έργα που χρησιμοποιούν την τεχνολογία.
2. Να ανταποκρίνονται σε μια μουσική ακρόαση με ποικιλία τρόπων (π.χ. λόγος, χορογραφία, δραματοποίηση, θεατρική έκφραση, εικαστική έκφραση).
3. Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων με τη χρήση οδηγού ακρόασης ή παρτιτούρας, εστιάζοντας σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες και να μπορούν οι ίδιοι να δημιουργήσουν το δικό τους οδηγό ακρόασης.
4. Να αποδίδουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες σε μια ακρόαση μέσω κίνησης/χορογραφίας, οργάνων, φωνής, συμβατικής και μη συμβατικής σημειογραφίας.
5. Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν, να συγκρίνουν και να αναλύουν μουσικές ακροάσεις διαφορετικών μουσικών ειδών, στυλ και πολιτισμών με χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας, με έμφαση στη μουσική του 20ού αιώνα, στην ηλεκτροακουστική μουσική και στα έργα με χρήση μουσικής τεχνολογίας.

6. Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν και να συγκρίνουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες μέσα σε μία ακρόαση με τη χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.
7. Να εκφράζουν και να αιτιολογούν λεκτικά τα συναισθήματα, τις απόψεις και τις προτιμήσεις τους για μουσικά έργα, μουσικά είδη και εκτελέσεις, ιδιαίτερα στα έργα του 20ου αιώνα, της ηλεκτροακουστικής μουσικής και σε έργα στα οποία έχει γίνει χρήση μουσικής τεχνολογίας.
8. Να αναγνωρίζουν, να κατανοούν και να περιγράφουν τον πολύπλευρο ρόλο της μουσικής στο πολιτιστικό, οικονομικό και ιστορικό περιβάλλον και να αξιολογούν τους παράγοντες που την καθιστούν κατάλληλη για τις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες (π.χ. χώρος, χρόνος, περιστάσεις, εξέλιξη των μέσων δημιουργίας της μουσικής, επίδραση της τεχνολογίας).
9. Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη, αναγνωρίζοντας, ανακαλώντας, αποκωδικοποιώντας και αποδίδοντας λεκτικά ή με συμβατική σημειογραφία σύνθετα ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.
10. Να αξιολογούν συνθέσεις που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή συμμαθητές τους δικαιολογώντας την άποψή τους και προτείνοντας τρόπους βελτίωσης.
11. Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κλπ. καθώς και είδη μουσικής μη δυτικών πολιτισμικών ομάδων) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την περίπτωση.

ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ (Βαθμίδα 4)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Α΄ τάξης Λυκείου αναμένεται:

1. Να πειραματίζονται με τη φωνή τους με αφόρμηση έργα σύγχρονης μουσικής και έργα που κάνουν χρήση μουσικής τεχνολογίας.
2. Να τραγουδούν, διατηρώντας ορθή θέση σώματος, καλή άρθρωση, μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό, ορθές φράσεις, αυξανόμενο έλεγχο και στήριξη της αναπνοής και κατάλληλη έκφραση τραγούδια βαθμού δυσκολίας 4* χρησιμοποιώντας όλη την έκταση της φωνής που προβλέπεται για τη βαθμίδα τους, μπροστά σε κοινό, εντός και εκτός σχολείου, σε συνθήκες παράστασης και ζωντανής ηχογράφησης.
3. Να τραγουδούν σύνθετες μελωδίες με μίμηση και «εκ πρώτης όψεως» ανάγνωση (prima vista) και να μπορούν να τις εκτελούν από μνήμης.
4. Να τραγουδούν ταυτόχρονα, ανεξάρτητες μελωδικές γραμμές τραγουδιών.
5. Να εκτελούν ρυθμούς λόγου και τραγούδια σε ποικιλία μέτρων, μορφών, τονικότητας, ειδών, στυλ, και πολιτισμών και να τα ερμηνεύουν έχοντας επίγνωση του κοινωνικού συγκείμενου του ρεπερτορίου που εκτελούν.
6. Να τραγουδούν συγχρονισμένα, ακολουθώντας τις οδηγίες ενός μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι το ρόλο του μαέστρου, έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο καθώς και του ακροατηρίου και του χώρου στον οποίο εκτελούν εντός και εκτός σχολείου (π.χ. σε παραστάσεις, ηχογραφήσεις, φεστιβάλ, διαγωνισμούς, εκπαιδευτικά και ευρωπαϊκά προγράμματα κ.λπ).
7. Να τραγουδούν οστινάτι, κανόνες (τρίφωνους) και απλές τριφωνίες.
8. Να αποκτήσουν δεξιότητες χορωδού ή τραγουδιστή και να συμμετέχουν σε φωνητικά

σύνολα ή χορωδίες που να εμφανίζονται σε ποικίλες και διαφορετικές συνθήκες εντός και εκτός σχολείου.

9. Να τραγουδούν πιο σύνθετα τραγούδια σε πιο περίπλοκα μέτρα και τονικότητες, τα οποία απαιτούν καλά ανεπτυγμένες φωνητικές τεχνικές (π.χ. σύνδεση ψηλού και χαμηλού πεδίου, ευλυγισία σε μεγάλα διαστήματα, αντήχηση και προβολή της φωνής).

**Βαθμός δυσκολίας ρεπερτορίου τραγουδιών 4: Σύνθετα τραγούδια σε πιο περίπλοκα μέτρα και τονικότητες, τα οποία απαιτούν καλά ανεπτυγμένες φωνητικές τεχνικές (π.χ. σύνδεση ψηλού και χαμηλού πεδίου, ευλυγισία σε μεγάλα διαστήματα, αντήχηση και προβολή της φωνής).*

ΧΡΗΣΗ ΟΡΓΑΝΩΝ (Βαθμίδα 4)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Α΄ τάξης Λυκείου αναμένεται:

1. Να εξερευνούν διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου με το σώμα, ηχογόνα αντικείμενα και μουσικά όργανα, μέσα από έργα του 20ου αιώνα και έργα που χρησιμοποιούν μουσική τεχνολογία.
2. Να εκτελούν με μελωδική και ρυθμική ακρίβεια, με ορθό κράτημα του μουσικού οργάνου, σταθερό τέμπο, χρησιμοποιώντας στοιχεία δυναμικής και ελέγχοντας την ποιότητα του παραγόμενου ήχου, μπροστά σε κοινό, εντός και εκτός σχολείου.
3. Να πειραματίζονται και να ερμηνεύουν με όργανα ποικιλία από παρτιτούρες (π.χ. βυζαντινές, αρχαιοελληνικές, γραφικές, ηλεκτροακουστικές, ευρωπαϊκής μουσικής, κ.ά.).
4. Να διερευνούν τις διάφορες μουσικές έννοιες (βλ. προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 4) με τη χρήση ποικιλίας ηχογόνων μέσων, μέσα από σύνθετες δραστηριότητες εκτέλεσης σε κρουστά ακαθόριστου τονικού ύψους και μελωδικά όργανα.
5. Να εκτελούν με άνεση ρεπερτόριο κατάλληλο για την βαθμίδα τους, με μίμηση, με το αυτί και «εκ πρώτης όψεως» (prima vista) και να το εκτελούν από μνήμης τουλάχιστον σε ένα μελωδικό όργανο, σε συνθήκες παράστασης και ηχογράφησης.
6. Να συνοδεύουν τραγούδια ή ορχηστρική μουσική, με ρυθμικά και μελωδικά οστινάτι και μπορντούν (π.χ. riff και hook σε μουσική ποπ, ροκ και τζαζ).
7. Να εξασκούνται και να εκτελούν συντονισμένα και σε ομάδες, ακολουθώντας τις οδηγίες του μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι ρόλο μαέστρου, έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο, του ακροατηρίου τους και του χώρου στο οποίο εκτελούν, εντός και εκτός σχολείου.
8. Να εκτελούν εκφραστικά, με αυτοπεποίθηση και με κατάλληλη ερμηνεία, ενορχηστρωμένα μουσικά έργα ή αποσπάσματα τους, κατάλληλα για τη βαθμίδα τους.
9. Να εκτελούν ατομικά ή σε σύνολα υψηλού επιπέδου μουσική μπροστά σε κοινό, σε συνθήκες παράστασης, στούντιο κ.ά.

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΣΥΝΘΕΣΗ (Βαθμίδα 4)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της Α΄ τάξης Λυκείου αναμένεται:

1. Να πειραματίζονται, να επιλέγουν και να οργανώνουν ήχους για να αποδώσουν με μουσική ή/ και ηχητικά εφφέ συναισθήματα, εικόνες, χαρακτήρες, ιστορίες, γραφικές παρτιτούρες και παρτιτούρες από έργα του 20ού αιώνα.

2. Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν σύνθετες ρυθμικές και μελωδικές ερωτήσεις και απαντήσεις, με όργανα, ηχογόνα αντικείμενα, τη φωνή και το σώμα (body percussion).
3. Να αυτοσχεδιάζουν με κίνηση, φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, μουσικά όργανα ή ήχους σώματος για να αποδώσουν εκφραστικές, μελωδικές, ρυθμικές, μορφολογικές και αρμονικές έννοιες (βλ. έννοιες για βαθμίδα 4).
4. Να συνθέτουν μελωδίες ή τραγούδια σε διάφορα είδη και στυλ, συνδυάζοντας τα στοιχεία της μουσικής και με χρήση μουσικής τεχνολογίας. Οι συνθέσεις όπου είναι δυνατόν να καταγράφονται.
5. Να μελοποιοούν στίχους και να προσαρμόζουν δικούς τους στίχους σε γνωστές μελωδίες, χρησιμοποιώντας και τη μουσική τεχνολογία.
6. Να συνθέτουν ρυθμούς και μελωδίες αποδίδοντας συγκεκριμένες μουσικές έννοιες.
7. Να συνθέτουν μελωδίες για όργανα συνδυάζοντας μουσικές έννοιες για να πετύχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Να γίνεται χρήση μουσικής τεχνολογίας και οι συνθέσεις όπου είναι δυνατόν να καταγράφονται.
8. Να συνθέτουν ρυθμικές και μελωδικές παραλλαγές σε γνωστές μελωδίες και με χρήση μουσικής τεχνολογίας.
9. Να αξιοποιούν τις συνθέσεις τους σε ιστοσελίδες, διαγωνισμούς, ντοκιμαντέρ, διαγωνισμούς, συναυλίες και άλλες μορφές παρουσίασης.

2.7 Στόχοι ανάπτυξης στάσεων και συμπεριφορών

Σημαντικός στόχος του μαθήματος της Μουσικής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να αποκτήσουν και να ενισχύσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές σε σχέση με τις μουσικές δραστηριότητες της ακρόασης, της εκτέλεσης και της σύνθεσης. Μια από τις καινοτομίες του Προγράμματος Σπουδών της Μουσικής είναι και η ανάλυση των επιδιωκόμενων στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με τις δραστηριότητες της ακρόασης, της εκτέλεσης και της σύνθεσης. Θεωρήθηκε σκόπιμο οι στόχοι στάσεων και συμπεριφορών να μην αναλυθούν σε δείκτες επιτυχίας για τις τέσσερις βαθμίδες, αφού αφορούν και καλύπτουν το σύνολο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για το μάθημα της Μουσικής.

2.7.1 ΑΚΡΟΑΣΗ (Στάσεις, Συμπεριφορές)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναμένεται:

1. Να αποκτήσουν θετική στάση ως προς τη δραστηριότητα της ακρόασης, να γίνουν καλοί ακροατές και να μεταφέρουν τη δεξιότητα αυτή και σε άλλες πτυχές της ζωής τους.
2. Να μπορούν να συμπεριφέρονται ως καλοί ακροατές ανάλογα με τις περιστάσεις της μουσικής επικοινωνίας.
3. Να σέβονται τις μουσικές προτιμήσεις των άλλων και να μην τις απορρίπτουν πριν τις ακούσουν προσεκτικά.
4. Να μπορούν να υποστηρίζουν τις μουσικές τους προτιμήσεις και να τις μοιράζονται με τους άλλους.
5. Να σέβονται, να εκτιμούν και να προωθούν τη μουσική κληρονομιά του τόπου μας ως μέρος της μουσικής τους ταυτότητας. Να την προάγουν στις επόμενες γενιές και να τολμούν να είναι και οι ίδιοι παραγωγοί πολιτισμού.

6. Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική δημιουργία άλλων λαών και πολιτισμών και να αποκτήσουν 'θετική περιέργεια' ως προς τις κοινωνικοπολιτικές και περιβαλλοντικές συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκε η μουσική αυτή.
7. Να αναπτύξουν 'θετική περιέργεια' για νέα, διαφορετικά ακούσματα.
8. Να αντιληφθούν τη μουσική ως αναπόσπαστο στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης και ως μέσο προαγωγής της φιλίας, της ειρήνης και της ειρηνικής συνύπαρξης.
9. Να κρίνουν και να αντιμετωπίζουν τη (θετική ή αρνητική) επίδραση της μουσικής στο περιβάλλον και στην καθημερινή ζωή. Να αξιολογούν τη μουσική που ακούνε και όσα προωθούνται μέσω της μουσικής (μουσική και προπαγάνδα, μουσική και κατανάλωση, μουσική και πολιτική κ.λπ). Να μπορούν, επίσης, να διαχωρίζουν τα μουσικά στοιχεία από τα στοιχεία του οπτικού πολιτισμού.
10. Να προσδιορίζουν σταδιακά τη σημασία της μουσικής στο περιβάλλον και τη δύναμή που παρέχει για παραγωγή και μετάδοση μηνυμάτων.
11. Να απολαμβάνουν την ακρόαση στον προσωπικό τους χώρο και χρόνο σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους ως μέσο έκφρασης και ως καταφύγιο, δια βίου.

2.7.2.1 ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΧΡΗΣΗ ΟΡΓΑΝΩΝ) (Στάσεις, Συμπεριφορές)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναμένεται:

1. Να σέβονται και να αποδέχονται το σώμα τους ως διαφορετικό και μοναδικό (*Ανάπτυξη θετικής αυτό-εικόνας και αυτοεκτίμησης/Αγωγή υγείας-Διαφυλικές Σχέσεις*).
2. Να εντοπίζουν τα κοινά στοιχεία του ανθρώπινου είδους και να σέβονται την ανθρώπινη ζωή και υπόσταση (*Διαφοροποίηση-Διαπολιτισμικότητα*).
3. Να σέβονται και να αποδέχονται το σώμα και τη φυσική κατάσταση των άλλων παιδιών ως διαφορετική και μοναδική (*Διαφορετικότητα-Διαπολιτισμικότητα*).
4. Να αποκτήσουν δεξιότητες επικοινωνίας και κοινωνικής προσαρμογής στο περιβάλλον της τάξης όταν παίζουν μουσική (με το διπλανό τους, με την ομάδα τους, με το δάσκαλο)- (*Επικοινωνία με τους άλλους-Ψυχική και συναισθηματική υγεία- Πολιτότητα*).
5. Να αντιλαμβάνονται τη σχέση «αιτίου»-«αποτελέσματος» τόσο κοινωνικά («Η συμπεριφορά μου και ο τρόπος που παίζω επηρεάζει τους άλλους») όσο και σε σχέση με το ηχητικό και ευρύτερο περιβάλλον.
6. Να μπορούν να αυτοπειθαρχούν και να ελέγχουν τον εαυτό τους καθώς παίζουν (*Αυτοπειθαρχία- Αυτοέλεγχος*).
7. Να μπορούν να ακολουθούν απλές μέχρι σύνθετες οδηγίες τις οποίες θα έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν και να διαπραγματευτούν, πριν και κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης αλλά και μετά το τέλος της (*Πειθαρχία- Αίσθηση ευθύνης, Πολιτότητα*).
8. Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στη μουσική σημειογραφία (συμβατική και μη) και την αποκωδικοποίησή της και να επιθυμούν να γίνουν οι ίδιοι δημιουργοί πρωτότυπων μορφών σημειογραφίας που συνάδουν με την εποχή τους.
9. Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας και να συμβάλλουν στην πρόοδο της ομάδας τους έχοντας ενεργή συμμετοχή και άποψη, σεβόμενοι τη γνώμη και τη συμβολή στην εκτέλεση, όλων των μελών της ομάδας (*Συνεργασία- Ενεργή συμμετοχή στα κοινά- Σεβασμός στη γνώμη των άλλων*).

10. Να αποκτήσουν κριτήρια σχετικά με την ποιότητα της μουσικής που παίζουν και να μπορούν να δέχονται και να ασκούν κριτική στον εαυτό τους και στους άλλους με ευγένεια και ευπρέπεια (*Αισθητικό Κριτήριο, Αυτογνωσία*).
11. Να σέβονται το περιβάλλον της αίθουσας μουσικής και να μάθουν να διαφυλάγουν τα μουσικά όργανα ως αντικείμενα του περιβάλλοντος της τάξης (*Σεβασμός προς το άμεσο φυσικό περιβάλλον*).
12. Να σέβονται τα μουσικά όργανα ως περιουσία του σχολείου, ως περιουσία των άλλων παιδιών και ως δική τους περιουσία (*Σεβασμός της ιδιοκτησίας- Πολιτότητα*).
13. Να απολαμβάνουν την εκτέλεση μόνοι ή με τους φίλους τους.
14. Να αποκτήσουν αυτονομία και αυτοπεποίθηση ως προς την εκτέλεση της μουσικής και εκτός του σχολικού χώρου, σε πραγματικές καταστάσεις επικοινωνίας με αίσθημα ευθύνης ως προς τους ακροατές τους.
15. Να συνεργάζονται με άλλους μαθητές/μαθήτριες, άλλες τάξεις, άλλα σχολεία, καλλιτέχνες και την τοπική κοινότητα με σκοπό την εκτέλεση έργων που έχουν δημιουργηθεί από τους ίδιους ή άλλους.
16. Να κατανοούν ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα της ισότιμης συμμετοχής σε μουσικές δραστηριότητες ανεξάρτητα από τη σωματική και πνευματική τους κατάσταση και με τρόπους που δεν προσβάλλουν την αξιοπρέπεια τους (*Ένταξη, Διαφορετικότητα*).

2.7.2.2 ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ) (Στάσεις, Συμπεριφορές)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναμένεται:

1. Να σέβονται και να αποδέχονται τη φωνή τους ως διαφορετική και μοναδική και να τη φροντίζουν για την υγεία της (*Ανάπτυξη θετικής αυτό-εικόνας και αυτοεκτίμησης/Αγωγή υγείας*).
2. Να σέβονται και να αποδέχονται τη φωνή των άλλων παιδιών ως διαφορετική και μοναδική (*Διαφοροποίηση-Διαπολιτισμός*).
3. Να αναπτύξουν τη δική τους μουσική ταυτότητα αλλά και ταυτόχρονα την ταυτότητα τους ως μέλους ενός φωνητικού συνόλου (*Πολιτότητα*).
4. Να προσδιορίζουν σταδιακά τους ρόλους τους μέσα σε ένα φωνητικό σύνολο (*στην τάξη, στο σχολείο, στην κοινότητα*).
5. Να αναπτύξουν δεξιότητες συντονισμού με τους άλλους, όταν τραγουδούν.
6. Να μπορούν να τραγουδούν με σεβασμό στην ομάδα, ελέγχοντας την ένταση της φωνής τους (*Αυτοέλεγχος, Ενσυναίσθηση, Αυτοπειθαρχία*).
7. Να αντιλαμβάνονται ότι οι φωνητικές δεξιότητες εξελίσσονται με προσπάθεια και άσκηση.
8. Να συσχετίζουν το τραγούδι με πραγματικές καταστάσεις επικοινωνίας.
9. Να μπορούν να τραγουδούν εκφράζοντας πραγματικά συναισθήματα που έχουν σχέση με τη ζωή και την ηλικία τους (*Συναισθηματική Αγωγή*).
10. Να αποκτήσουν αισθητικό κριτήριο σε σχέση με τραγουδιστικά ακούσματα που προέρχονται από τη μουσική βιομηχανία και να μπορούν να αξιολογούν και να έχουν κριτήρια ποιότητας γι' αυτά.

2.7.3 ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΣΥΝΘΕΣΗ (Στάσεις, Συμπεριφορές)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες πρέπει:

1. Να αντιλαμβάνονται τον ήχο ως αναπόσπαστο στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος και να τον χειρίζονται με προσοχή (όχι ηχορύπανση) (*Προστασία του ηχητικού περιβάλλοντος*).
2. Να έχουν 'θετική περιέργεια' ως προς τα φαινόμενα του ήχου και άλλα φυσικά φαινόμενα που σχετίζονται με τη μουσική δημιουργία. Να πειραματίζονται με τον ήχο και να εφαρμόζουν τις παρατηρήσεις τους στις δικές τους δημιουργίες (*Δεξιότητες δημιουργίας: Πειραματισμός*).
3. Να καλλιεργήσουν την ικανότητα να επιλέγουν ανάμεσα σε διάφορα σύμβολα, ερεθίσματα ή ήχους που δημιουργούν, αυτά που είναι πιο κατάλληλα και αποτελεσματικά και να δοκιμάζουν την εφαρμογή τους στις μουσικές δημιουργίες τους και σε πρωτότυπες μορφές καταγραφής της μουσικής τους (*Δεξιότητες δημιουργίας: Επιλογή-Εφαρμογή*).
4. Να μη φοβούνται να υπερβούν τα όρια του συμβατού στις δημιουργίες τους και να μπορούν να σκέφτονται με μη συμβατικούς τρόπους κατά τον αυτοσχεδιασμό, τη σύνθεση και τη δημιουργία των δικών τους μουσικών κειμένων (*Δεξιότητες δημιουργίας: «Επικινδυνότητα», ρίσκο, αποκλίνουσα σκέψη*).
5. Να πειραματίζονται και να δημιουργούν χωρίς το φόβο της απόρριψης ή της αποτυχίας, έχοντας ταυτόχρονα κριτήρια ποιότητας για τις μουσικές δημιουργίες τους (*Συναισθηματική αγωγή: αυτοσεβασμός, αυτοκριτική*).
6. Να εκτιμούν τις δημιουργίες τους ως μοναδικές και δυναμικές (*εξελίξιμες και βελτιώσιμες*) (*Αυτοεκτίμηση, Αυτοσεβασμός, Αυτοαξιολόγηση*).
7. Να διαμορφώνουν μέσα από τις δημιουργίες τους τη δική τους μουσική ταυτότητα με ελευθερία σκέψης, χωρίς φανατισμό και φόβο προς το διαφορετικό (*Διαφορετικότητα, Μουσικές ταυτότητες*).
8. Να συμμετέχουν ενεργά στις ομαδικές μουσικές δημιουργίες αναλαμβάνοντας ποικίλους ρόλους και να λαμβάνουν ενεργά μέρος στη λήψη αποφάσεων ακολουθώντας δημοκρατικές διαδικασίες, σεβόμενοι τη γνώμη όλων των μελών της ομάδας και με αίσθηση ευθύνης για την επιτυχία ή την αποτυχία της δημιουργίας (*Ενεργή συμμετοχή στα κοινά, Αίσθηση κοινωνικής ευθύνης, Πολιτότητα*).
9. Να προσδιορίζουν σταδιακά υπευθυνότητες και ρόλους κατά τη διάρκεια της ομαδικής μουσικής δημιουργίας και να αναγνωρίζουν τη συνεισφορά του καθενός στη δημιουργία και στο αποτέλεσμα της.
10. Να δημιουργούν και να εντάσσουν τις δημιουργίες τους μέσα στα πλαίσια του ευρύτερου κοινωνικού προβληματισμού εκφράζοντας τη διαφωνία ή τη γνώμη τους σε σχέση με προβλήματα που αφορούν την κοινωνία, το περιβάλλον και το παγκόσμιο γίνεσθαι (*Ενεργή συμμετοχή στα κοινά, Αίσθηση κοινωνικής ευθύνης, Πολιτότητα*).
11. Να μπορούν να ακολουθούν απλές μέχρι σύνθετες υποβοηθητικές οδηγίες, τις οποίες θα έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν και να διαπραγματευτούν με το δάσκαλο/τη δασκάλα ή την ομάδα τους, πριν και κατά τη διάρκεια της μουσικής δημιουργίας.
12. Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στη μουσική ανάγνωση και καταγραφή της δημιουργίας τους με συμβατικές ή άλλες μορφές μουσικής σημειογραφίας.
13. Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία ως εργαλείο για τη μουσική δημιουργία, την πρό-

σληψη και την προώθησή της (π.χ. μέσω διαδικτύου) έχοντας επίγνωση των ορίων της και της σημασίας που έχει ο ανθρώπινος παράγοντας στην ανάπτυξή της.

13. Να αποκτήσουν θετική αλλά και κριτική στάση απέναντι στον επαγγελματικό χώρο της μουσικής και της μουσικής βιομηχανίας.
14. Να απολαμβάνουν την πράξη της μουσικής δημιουργίας και να καταφεύγουν σε αυτήν σε όλη την υπόλοιπη ζωή τους (*Δια βίου μάθηση*).

2. Διδακτική Μεθοδολογία

3.1. Βιωματική προσέγγιση

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής δίνει έμφαση στη βιωματική συμμετοχή των μαθητών και των μαθητριών σε ποικίλες μουσικές εμπειρίες. Η θεωρία γίνεται κατανοητή μέσα από βιωματικές εμπειρίες των παιδιών με τη νέα έννοια/δεξιότητα, αξιοποιώντας πάντοτε κατάλληλα και κτίζοντας πάνω στην προϋπάρχουσα γνώση και στα ενδιαφέροντά τους. Προωθείται η μάθηση σε πραγματικά περιβάλλοντα ή προσομοιώσεις πραγματικών περιστάσεων μουσικής επικοινωνίας. Στόχος είναι η ενεργός εμπλοκή των μαθητών/τριών και η μετατόπιση από τη διδασκαλία (όπου πρωταγωνιστής είναι ο δάσκαλος) στη μάθηση (όπου πρωταγωνιστής είναι ο/η μαθητής/τρια) μέσω της φθίνουσας καθοδήγησης (fading scaffolding).

Η γνώση αποκτιέται μέσα από την εξερεύνηση και δίνονται ευκαιρίες στους μαθητές και στις μαθήτριες να αναλύσουν, να πειραματιστούν και να αναζητήσουν λύσεις μέσα από τη χρήση δραστηριοτήτων παιγνιώδη τύπου. Η νέα γνώση παρουσιάζεται σταδιακά μέσα από τα τρία επίπεδα αναπαράστασης της γνώσης που προτείνει ο Bruner, το πραξιακό, το εικονικό και το συμβολικό (στην πρώτη βαθμίδα και ειδικά στο νηπιαγωγείο και στην Α΄ τάξη Δημοτικού, οι μουσικές εμπειρίες των παιδιών εμπίπτουν ως επί το πλείστον στο πραξιακό και στο εικονικό επίπεδο). Έχοντας ως βασική αρχή ότι δουλεύουμε από το γνωστό στο άγνωστο, από το απλό στο σύνθετο, από το όλο στο επιμέρους και από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο, παρέχουμε συνεχώς ευκαιρίες στους μαθητές και στις μαθήτριές μας, μέσα από λίγα λόγια και υποδείξεις και μέσα από ενεργή συμμετοχή σε μουσικές δραστηριότητες, να ανακαλύψουν τη νέα γνώση.

3.2 Άτυπες μαθησιακές πρακτικές στη Μουσική

Τα τελευταία χρόνια θεωρείται πολύ σημαντικό για τη μουσική τους ανάπτυξη οι μαθητές και οι μαθήτριες να έρχονται σε επαφή, μέσα από το μάθημα της Μουσικής, με άτυπες μαθησιακές μεθόδους (informal music teaching practices), που χαρακτηρίζουν τις διαδικασίες παραγωγής, διάδοσης και πρόσληψης συγκεκριμένων μουσικών ειδών και στυλ. Τέτοιες άτυπες μέθοδοι εστιάζουν στην κατανόηση της μουσικής μέσα από τη βιωματική συμμετοχή σε μουσικές εμπειρίες έχοντας ως αφετηρία τις μουσικές προτιμήσεις των παιδιών και δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη στρατηγικών διαδικασιών, όπου οι μαθητές και μαθήτριες κατευθύνουν μόνοι τους ή σε συνεργασία μεταξύ τους τη μάθηση, μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν και καλλιεργούν μεταγνωστικές δεξιότητες. Προτείνεται να δίνονται συχνά ευκαιρίες στους μαθητές και στις μαθήτριες να μαθαίνουν να εκτελούν μουσική που είναι γνωστή και αγαπητή σ' αυτούς με το αυτί, μέσα από αλληλεπίδραση και συνεργασία με τους συμμαθητές και συμμαθήτριές τους. Είναι πολύ σημαντικό να είναι σε θέση να εκτελέσουν μουσική ή να κάνουν τις δικές τους διασκευές ή συνθέσεις σε διάφορα είδη και στυλ μουσικής ακούγοντας ηχογραφημένες εκτελέσεις, και όχι μόνο μέσα από τη μελέτη και αποκωδικοποίηση σημειογραφίας μέσα από παρτιτούρα. Με την προσέγγιση αυτή μαθαίνουν μουσική μέσα από διαπλοκή του τρίπτυχου της ακρόασης- εκτέλεσης και σύνθεσης και όχι αντιμετωπίζοντας την κάθε δραστηριότητα ξεχωριστά.

Μέσα από τη χρήση άτυπων μαθησιακών πρακτικών στο μάθημα της Μουσικής γεφυρώνεται το χάσμα μεταξύ του μουσικού κόσμου των μαθητών και μαθητριών εντός και εκτός σχολείου και δίνεται κίνητρο στα παιδιά να εμπλακούν σε μουσικές εμπειρίες, οι οποίες εμπίπτουν στα ενδιαφέροντα και στις μουσικές τους προτιμήσεις.

3.3. Δημιουργικότητα στη μαθησιακή διαδικασία

Η δημιουργικότητα εμπλέκει ευφάνταστους και επινοητικούς τρόπους σκέψης και πράξης, με αποτέλεσμα να δημιουργείται κάτι καινούριο για το μαθητή, το οποίο να έχει αξία σε συγκεκριμένο περιβάλλον. Η δημιουργικότητα δεν είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των λίγων και χαρισματικών ατόμων αλλά πρέπει να καλλιεργηθεί ως στάση και να αναπτυχθεί ως δεξιότητα σε όλους τους μαθητές και μαθήτριες μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία και μέσα από όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Το να μπορούν οι μαθητές και οι μαθήτριες να εφαρμόσουν γνώσεις και δεξιότητες με νέους τρόπους για να επιτύχουν ένα στόχο, προϋποθέτει δημιουργική σκέψη και μια σειρά διεργασιών όπου κατανοούν το νέο «πρόβλημα», μεταφέρουν την κατακτηθείσα γνώση/ δεξιότητα στο καινούριο περιβάλλον, πειραματίζονται και μέσα από επαναλαμβανόμενες προσπάθειες οδηγούνται τελικά στη λύση προβλήματος. Στο μάθημα της Μουσικής επιδιώκεται η ανάπτυξη της δημιουργικότητας των μαθητών και των μαθητριών μέσα από ποικιλία δραστηριοτήτων και εμπειριών. Η δημιουργικότητα, τις τελευταίες δεκαετίες, αποτελεί απαραίτητη πτυχή του μαθήματος της Μουσικής και θεωρείται ένας πολύ καλός τρόπος να εκφράσει κανείς ιδέες και συναισθήματα, να αφήσει ελεύθερη τη φαντασία του, να εμπλακεί σε καταστάσεις λύσης προβλήματος και στη λήψη μουσικών αποφάσεων, να καλλιεργήσει την αποκλίνουσα σκέψη, να νιώσει τη χαρά της δημιουργίας.

Η δημιουργικότητα συμπεριλαμβάνει τέσσερις εξίσου σημαντικές παραμέτρους: το τελικό προϊόν, τις διαδικασίες μέχρι να φτάσουμε στο προϊόν, το περιβάλλον στο οποίο λαμβάνουν χώρα οι δημιουργικές διαδικασίες αλλά και τα εμπλεκόμενα σ' αυτές άτομα. Συνεπώς, ως εκπαιδευτικοί πρέπει να προσφέρουμε περιβάλλοντα που να ενθαρρύνουν την εξερεύνηση, τον πειραματισμό και το ρίσκο και προάγουν δημιουργικές στρατηγικές και διαδικασίες, έτσι ώστε να ενθαρρύνονται οι μαθητές και οι μαθήτριες να ερευνούν τα μουσικά ζητούμενα εντός και εκτός σχολείου, υιοθετώντας μια εξερευνητική και τολμηρή στάση ζωής, χωρίς να έχουμε ως μοναδικό στόχο τη δημιουργία ενός τελικού προϊόντος.

3.4 Συνεργατική μάθηση

Σύγχρονα μοντέλα διδασκαλίας και μάθησης, τα οποία χρησιμοποιούν μικρές ομάδες σε διάφορες μορφές ομαδοκεντρικών και συνεργατικών προσεγγίσεων, φαίνεται να επιδρούν θετικά στις επιδόσεις των μαθητών/τριών, στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησής τους και φαίνεται ότι βελτιώνουν τις μεταξύ τους σχέσεις, μεγιστοποιώντας έτσι τα αποτελέσματα της διδασκαλίας και της μάθησης. Προκειμένου, βέβαια, η συγκεκριμένη προσέγγιση να είναι αποτελεσματική και η συνεργασία των μαθητών και μαθητριών να είναι γόνιμη και δημιουργική, απαιτείται συστηματική καλλιέργεια των δεξιοτήτων συνεργατικής μάθησης.

Η μουσική διδασκαλία η οποία βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική μάθηση επικεντρώνεται στη μουσική αλληλεπίδραση ανάμεσα στους μαθητές και μαθήτριες. Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να τους καθοδηγήσει προς τη σωστή κατεύθυνση, επιβλέποντας τη μάθηση και τις μουσικές διεργασίες, λειτουργώντας ταυτόχρονα ως μοντέλο σε ένα περιβάλλον αλληλεπίδρασης και μάθησης. Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναλαμβάνουν ένα μέρος του ρόλου του εκπαιδευτικού, αποτελούν μοντέλο ο ένας για τον άλλον, βοηθούν ο ένας τον άλλον ώστε να αποκτήσουν μουσικές δεξιότητες και γνώσεις (reciprocal teaching). Η πρόκληση στην προσέγγιση αυτή της μουσικής διδασκαλίας και μάθησης, είναι η βέλτιστη ενεργοποίηση της μουσικής δραστηριότητας των παιδιών, της μουσικής φαντασίας και της μαθησιακής διεργασίας. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον οι μαθητές/τριες αναλαμβάνουν με φυσικό τρόπο μια ποικιλία μουσικών ρόλων και καθηκόντων. Έτσι, η αλληλεξάρτηση, η ισότητα, η αποδοχή της διαφορετικότητας, ο προσδιορισμός κοινών στόχων, η προσωπική υπευθυνότητα και η ατο-

μική ευθύνη, στοιχεία τα οποία αποτελούν βασικές αρχές της συνεργατικής διδασκαλίας και μάθησης, καλλιεργούνται και αναπτύσσονται κατά τη μουσική διδασκαλία και μέσα στο πλαίσιο του μαθήματος της Μουσικής.

3.5 Συνεργασία με την κοινότητα

Η συνεργασία με την κοινότητα είναι μια καινοτομία την οποία ενισχύει και συστηματοποιεί το νέο πρόγραμμα σπουδών, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη σημασία που έχουν τέτοιου είδους μουσικές εμπειρίες στη διδασκαλία και μάθηση στο μάθημα της Μουσικής και στην καλλιέργεια θετικών στάσεων για το μάθημα. Μέσα από τη συνεργασία αυτή δίνεται η ευκαιρία σε μαθητές, μαθήτριες και εκπαιδευτικούς Μουσικής να αλληλεπιδράσουν με την κοινότητα εμπλουτίζοντας τις μουσικές τους εμπειρίες και συνδέοντας το σχολείο με το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ανήκει. Στο πλαίσιο ενός ανοικτού σχολείου, αυτή η αλληλεπίδραση μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους μέσα από:

- Ατομική συμμετοχή ή συμμετοχή των μουσικών συνόλων του σχολείου σε μαθητικά φεστιβάλ, ευρωπαϊκά προγράμματα.
- Εκπαιδευτικά προγράμματα σε συνεργασία με τοπικά ιδρύματα, ευρωπαϊκούς και τοπικούς οργανισμούς τα οποία να σχεδιάζονται σε συνεργασία με ειδικούς παιδαγωγούς μουσικής, έτσι ώστε να διασφαλιστεί ο παιδοκεντρικός και διαδραστικός χαρακτήρας.
- Συμμετοχή σε μουσικά εργαστήρια.
- Εκπαιδευτικές επισκέψεις σε χώρους εκτός σχολικής τάξης: δίνονται ευκαιρίες στους/στις μαθητές/τριες για μουσικές δραστηριότητες εκτός της τάξης, τόσο εντός του σχολείου όσο και στην κοινότητα όπως επίσης και για επισκέψεις σε στούντιο, ραδιοσταθμούς, κατασκευαστές οργάνων, ιδρύματα μουσικής και άλλων τεχνών κ.λπ.
- Συνεργασία με καλλιτέχνες μουσικούς και τη φιλοξενία τους στο σχολείο: οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να παίξουν μουσική, να συνεργαστούν, να παρακολουθήσουν και να συνομιλήσουν με επαγγελματίες μουσικούς, σολίστες, ερασιτέχνες μουσικούς, παραδοσιακούς οργανοπαίκτες και μουσικούς ομάδων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης, μουσικούς της δημοφιλούς μουσικής, έτσι ώστε να αποκτήσουν επιπρόσθετες μουσικές εμπειρίες και βιώματα.
- Παρακολούθηση συναυλιών, φεστιβάλ και μουσικών παραστάσεων από ευρύ ρεπερτόριο μουσικής.
- Δημιουργία μουσικών δρώμενων συνεργασία με άλλους πολιτιστικούς φορείς, με στόχο την προαγωγή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και τη σύγχρονη αναδημιουργία της από τους νέους σε πολιτιστικούς χώρους όπως θέατρα, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους κ.λπ..

Τέτοιου είδους εμπειρίες αποτελούν σημαντικό μέρος του Προγράμματος Σπουδών της Μουσικής και θεωρούνται απαραίτητες δραστηριότητες για τη μουσική ανάπτυξη των μαθητών. Συνεπώς, είναι σκόπιμο να θεσμοθετηθούν για όλους τους μαθητές και μαθήτριες ανεξαρτήτως ηλικίας, πολιτισμικής προέλευσης, μεγέθους σχολείου και γεωγραφικής περιοχής.

3.6 Δεξιότητες Κριτικής Σκέψης

Ως εκπαιδευτικοί μουσικής καλούμαστε να εντάξουμε στο τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων δεξιότητες κριτικής σκέψης, δίνοντας στη διδασκαλία μια άλλη διάσταση. Τα τελευταία χρόνια η παροχή πληροφοριών από τον εκπαιδευτικό και η απομνημόνευση έχουν αντι-

κατασταθεί με τη συνεχή και βιωματική δραστηριοποίηση των μαθητών και των μαθητριών. Η παρατήρηση, η αναγνώριση, η ανάκληση, η ανάλυση, η σύγκριση, η ταξινόμηση, η κατηγοριοποίηση, η διάταξη, η ιεράρχηση, η υπόθεση, το συμπέρασμα, η διευκρίνιση, η πρόβλεψη, η λήψη απόφασης, η επεξήγηση, η διαλεκτική αντιπαράθεση, η φαντασία, η τεκμηρίωση, οι συσχετίσεις δεδομένων, οι επεξηγήσεις, η αιτιολόγηση, η εξάσκηση της αποκλίνουσας και συγκλίνουσας σκέψης, η δημιουργικότητα και η εφευρετικότητα είναι μερικές από τις δεξιότητες Κριτικής Σκέψης που μπορούν να διεισδύσουν περαιτέρω στο μάθημα της Μουσικής μέσω μεγάλης ποικιλίας στρατηγικών, έχοντας ως απώτερο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας σκέψης των μαθητών. Έτσι οι μαθητές και οι μαθήτριες αποκτούν ένα ευρύ μουσικό πνεύμα και αντιμετωπίζουν κριτικά τη μουσική.

3.7 Διαθεματικές προσεγγίσεις

Στόχο των σύγχρονων αναζητήσεων στην εκπαίδευση αποτελεί η διασύνδεση της σχολικής γνώσης με τη βιωματική εμπειρία του παιδιού την οποία αποκτά στον ενιαίο κόσμο όπου κινείται. Οι διαθεματικές και διεπιστημονικές διδακτικές προσεγγίσεις επιχειρούν την υπέρβαση των διαχωριστικών ορίων που έχουν θέσει οι διαφορετικοί επιστημονικοί κλάδοι στη διάρκεια των ετών, ώστε να επιτευχθούν μορφές συνεργασίας και σύμπραξης μεταξύ των διδασκομένων μαθημάτων με σκοπό την ενιαία προσέγγιση μιας θεματικής ενότητας από όλες τις δυνατές πλευρές.

Η Μουσική αποτελεί ένα μάθημα που εύκολα συνεργάζεται με όλα σχεδόν τα γνωστικά αντικείμενα του Αναλυτικού Προγράμματος. Πολύ συχνά χρησιμοποιείται για να «ζωντανέψει» άλλα μαθήματα, να δημιουργήσει μια ευχάριστη ατμόσφαιρα, να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών και των μαθητριών. Μπορεί ακόμη να χρησιμοποιηθεί για να διευκολύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης και να ενισχύσει την κοινωνικοποίηση και τη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών καθώς και την αποδοχή της διαφορετικότητας και την ανάπτυξη της συνεργασίας. Η Μουσική, όμως, αποτελεί ένα ανεξάρτητο, αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο, με στόχους που αναφέρονται σε γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις. Οι στόχοι αυτοί, όπως περιγράφονται με αναλυτικό τρόπο στο Πρόγραμμα Σπουδών, μπορούν να εξυπηρετηθούν και με την επιλογή διαφορετικών διαθεματικών προσεγγίσεων, οι οποίες συνήθως κάνουν χρήση εργαλείων όπως για παράδειγμα η μέθοδος project, δημιουργικές ομαδικές εργασίες, κ.ά.. Ο συνδυασμός επομένως της Μουσικής με τις άλλες τέχνες και τα άλλα γνωστικά αντικείμενα του Προγράμματος Σπουδών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, αποτελεί πρόσφορο έδαφος για τη δημιουργία διαθεματικών και διεπιστημονικών προσεγγίσεων. Παραδείγματα τέτοιων προσεγγίσεων είναι η οργάνωση μιας θεατρικής παράστασης, ενός μιούζικαλ κ.ά..

Κάθε προσέγγιση διαθεματική ή διεπιστημονική οφείλει να οργανώνεται με προσοχή, ώστε οι στόχοι να είναι ξεκάθαροι προκειμένου να επιτευχθούν ουσιαστικές διασυνδέσεις ανάμεσα στα συνεργαζόμενα γνωστικά αντικείμενα και να προαχθούν γνωστικοί στόχοι και ανάπτυξη δεξιοτήτων σε όλα τα εμπλεκόμενα πεδία. Ο/Η εκπαιδευτικός πρέπει να αποσαφηνίσει με επάρκεια τις έννοιες και να προσδιορίσει επακριβώς τους επιδιωκόμενους στόχους σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο ώστε να αποτραπεί η μονοσήμαντη και καλλωπιστική παρουσία της Μουσικής.

3.8 Σχέδια εργασίας (project)

Τα σχέδια εργασίας (project) βασίζονται στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα των μαθητών και μαθητριών για μάθηση, διερεύνηση και δράση και τους παρέχουν ελευθερία ως προς την επιλογή θέματος, των μέσων, διαδικασιών και τρόπων έκφρασης και παρουσίασης του προϊό-

ντος της συλλογικής εργασίας τους. Αρχίζοντας με τη δράση και όχι με τη θεωρητική γνώση όπως γινόταν παλαιότερα με την παραδοσιακή διδασκαλία, οδηγούμαστε τελικά στη γνώση μέσα από τη μεθοδευμένη επεξεργασία των πρωτογενών πληροφοριακών στοιχείων. Η μάθηση οικοδομείται μέσα από την ενεργό αλληλεπικοινωνία του ατόμου με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον του. Τα σχέδια εργασίας (project) εξασφαλίζουν ένα ελεύθερο πλαίσιο κίνησης και δραστηριοποίησης των μαθητών και μαθητριών μέσα από αυθεντικές καταστάσεις που κινητοποιούν το ενδιαφέρον τους, το στοιχείο της αυθεντικότητας και της ενεργοποίησης, διασφαλίζουν την ποιότητα και την ποσότητα της μάθησης και συμβάλλουν στην ανάπτυξη αυτόνομων και δημοκρατικών πολιτών. Η αξία των σχεδίων εργασίας είναι αδιαμφισβήτητη κυρίως στον τομέα της μεταγνώσης, την ικανότητα δηλαδή του ατόμου να γνωρίζει και να ελέγχει τις γνωστικές λειτουργίες του οι οποίες το βοηθούν κατά τη διαδικασία αιτιολόγησης και επίλυσης προβλημάτων ενώ παράλληλα διευκολύνουν τη μάθηση.

Αυτό που καθιστά την εργασία μέσα από σχέδια εργασίας ιδιαίτερα σημαντική από διδακτικής πλευράς, είναι το γεγονός ότι δημιουργεί αυθεντικές καταστάσεις για την ανάπτυξη «ρόλων ζωής» μέσα από τους οποίους μετασχηματίζει την ολική μάθηση και τη φυσική τάση του παιδιού για διερεύνηση και δημιουργικότητα και αναπτύσσει, όχι μόνο τις δεξιότητες αλλά και τις στάσεις που απαιτεί η επιζητούμενη αυτόνομη σκέψη και δράση του παιδιού. Μέσα από τα σχέδια εργασίας καλλιεργούνται οι δια-μαθητικές σχέσεις και αναπτύσσονται οι επικοινωνιακές δεξιότητες των μαθητών. Σε συνδυασμό με τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης το σχολείο ξεπερνά τις περιχαρακώσεις ρόλων και γνωστικών αντικειμένων που το καθιστούν «κλειστό» και «αποστεωμένο» και το μετατρέπουν σε ζωντανό, ευέλικτο και ανοικτό στη ζωή, δηλαδή σε σχολείο ουσιαστικής μάθησης και ολόπλευρης ανάπτυξης.

3.9 Διαφοροποίηση

Η διαφοροποίηση αποτελεί μια διαδικασία μέσω της οποίας διδάσκουμε διαφορετικούς μαθητές και μαθήτριες με ποικίλους και ιεραρχημένους -βάσει κριτηρίων- τρόπους, μέσα και διαδικασίες, έτσι ώστε να ανταποκριθούμε στις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών που συνυπάρχουν σε τάξεις μικτής ικανότητας. Ένα σημαντικότατο σημείο εκκίνησης για την εφαρμογή της διαφοροποίησης σε τάξεις μικτής ικανότητας είναι να κατανοήσουμε και να αποδεχτούμε το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι όλα τα παιδιά διαφέρουν μεταξύ τους. Η διαφορετικότητα μπορεί να είναι κοινωνική, έμφυλη, πολιτισμική, νοητική, οικονομική, σωματική ή ηλίκιακή. Οι μαθητές και οι μαθήτριες βρίσκονται σε διάφορα επίπεδα όσον αφορά στην επίδοσή τους και έχουν διαφορετικά προφίλ νοημοσύνης, κουβαλούν πίσω τους ένα φάσμα αναγκών, ενδιαφερόντων και εμπειριών διαφορετικών μεταξύ τους. Οι μουσικές τους προτιμήσεις καθώς και οι μουσικές τους δεξιότητες διαμορφώνουν το περιεχόμενο και τις διδακτικές στρατηγικές, μέσω εξατομικευμένων μεθόδων μάθησης, σύμφωνα με τις ανάγκες του εκάστοτε μαθητή και μαθήτριας.

Η διδασκαλία της Μουσικής μπορεί να διαφοροποιηθεί έτσι ώστε περισσότεροι μαθητές και μαθήτριες να κατανοήσουν το τι διδάσκουμε, να προοδεύσουν και να βιώσουν το αίσθημα της επιτυχίας με την κατάκτηση της γνώσης. Μερικοί τρόποι για να επιτευχθεί η διαφοροποίηση είναι οι ακόλουθοι:

- Φροντίζουμε να έχουμε στο μάθημά μας δραστηριότητες που να ανταποκρίνονται σε όλους τους τύπους νοημοσύνης και τύπους μάθησης. Παρουσιάζοντας μια έννοια μέσα από ποικιλία τρόπων δίνουμε την ευκαιρία στο κάθε παιδί να διδαχθεί ένα θέμα μέσα από τις δικές του γλώσσες μάθησης.
- Δεν αγνοούμε τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις μουσικές τους εμπειρίες εκτός σχολείου. Συμπεριλαμβάνουμε τη μουσική κουλτούρα των παιδιών στο μάθημα, αναγνω-

ρίζοντας το μέγεθος και τη σημαντικότητα της «άτυπης» μουσικής παιδείας που δέχονται καθημερινά οι μαθητές εκτός σχολείου.

- Εντοπίζουμε τις πυρηνικές γνώσεις-στάσεις-δεξιότητες για κάθε ενότητα που διδάσκουμε, χωρίζοντάς τις σε βασικές, προαπαιτούμενες και μετασχηματιστικές και οργανώνουμε αντίστοιχα την πορεία του μαθήματός μας και τις δραστηριότητες διαφοροποίησης για αδύνατους και προχωρημένους μαθητές και μαθήτριες. Λαμβάνουμε υπόψη ότι μέσα στην ίδια τάξη υπάρχουν συνήθως παιδιά 3-5 διαφορετικών επιπέδων ετοιμότητας.

Τονίζουμε ότι η διαφοροποίηση δεν είναι ο περιορισμός και η απλοποίηση της ύλης για τους λιγότερο ικανούς μαθητές αλλά η ανταπόκριση στα διαφορετικά μαθησιακά στυλ, ετοιμότητα και ενδιαφέροντα των παιδιών μέσα από διαφοροποιημένα μέσα, περιεχόμενο, δραστηριότητες, ρυθμό μαθήματος, αποτελέσματα, τρόπων αξιολόγησης κ.λπ. Δεν αδικούμε ούτε τον αδύνατο μαθητή και μαθήτρια αλλά ούτε και τα μουσικά ταλέντα. Στόχος μας είναι να προοδεύσουν όλοι ξεκινώντας από το δικό τους σημείο εκκίνησης και προχωρώντας με τους δικούς τους ρυθμούς.

3.10 Μουσική παράδοση του τόπου

Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη γνώση, αποδοχή και προώθηση του μουσικού πολιτισμού της Κύπρου και του ευρύτερου ελληνισμού. Μέσα από τη γνώση και την ενίσχυση της μουσικής ταυτότητας και πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου και της Ελλάδας θα μπορέσουμε να αποδεχτούμε άλλους λαούς και πολιτισμούς και να είμαστε συν-κοινωνοί του ευρωπαϊκού και παγκόσμιου μουσικού γίγνεσθαι.

Έμφαση δίνεται στη γνωριμία με μορφές της παραδοσιακής κυπριακής μουσικής (παραδοσιακά τραγούδια, τσιαττίσματα, κυπριακή σουίτα, χοροί κ.λπ.) και της μουσικής του ευρύτερου ελληνισμού και ενεργή εμπλοκή στην εκτέλεσή της. Στοιχεία όπως το ιστορικό και κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο της παραδοσιακής μουσικής, η γνωριμία με τα παραδοσιακά κυπριακά και ελληνικά όργανα και η προαγωγή των δεξιοτήτων που απαιτεί η εκτέλεση της παραδοσιακής μουσικής θεωρούνται πολύ σημαντικά (π.χ. «παίξιμο με το αυτί» και από μνήμη, μίμηση, αφομοίωση, αναπαραγωγή με τη δυνατότητα αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης).

Προτείνονται, επίσης, τα ακόλουθα:

- Ιστορική έρευνα σχετική με τις ρίζες της κυπριακής παραδοσιακής μουσικής.
- Γνωριμία με την παραδοσιακή μουσική των κοινοτήτων της Κύπρου αλλά και των υπόλοιπων κοινωνικών ομάδων που κατοικούν και εργάζονται στην Κύπρο.
- Μουσικές δραστηριότητες και συμμετοχή σε παραδοσιακά μουσικά σύνολα με απώτερο στόχο τη διατήρηση της παράδοσης στην επόμενη γενιά (παραδοσιακά μουσικά συγκροτήματα, χορευτικά συγκροτήματα, κατασκευή οργάνων).
- Χρήση των νέων τεχνολογιών από τους μαθητές και τις μαθήτριες με στόχο τη λαογραφική έρευνα και καταγραφή της παραδοσιακής μουσικής.
- Γνωριμία των μαθητών και μαθητριών με παραδοσιακούς οργανοπαίκτες και μουσικούς ομάδων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης και ευκαιρίες για κοινές μουσικές εμπειρίες ακρόασης και εκτέλεσης.
- Γνωριμία με Κύπριους συνθέτες που εμπνέονται από την παραδοσιακή μουσική του τόπου και με σύγχρονους Κύπριους δημιουργούς και μελέτη των έργων τους.

3.11 Μουσική παιδεία και διαπολιτισμικότητα

Η μουσική, ως μια δραστηριότητα στην οποία συμμετέχουν όλοι οι άνθρωποι, εμπεριέχει διαδικασίες οι οποίες μπορούν να ενισχύσουν τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης: την προώθηση της πολιτότητας και της ειρήνης ανάμεσα στους ανθρώπους σε ατομικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, την εξάλειψη του φανατισμού και της βίας, την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων, της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού που απορρέουν από τη μη αποδοχή της ιδιαιτερότητας και της διαφορετικότητας.

Μια ισορροπημένη μουσική παιδεία θα πρέπει να δημιουργεί καταστάσεις μουσικής επικοινωνίας εντός και εκτός σχολικού χώρου, με τις οποίες να προάγει και να προωθεί το μουσικό πλουραλισμό στο πλαίσιο του οποίου θα μπορούν να γίνουν αποδεκτές, να συνυπάρξουν και να αναπτυχθούν μαζί πολλές εθνικές και πολιτισμικές ταυτότητες (σε επίπεδο χωρών, εθνών, πολιτισμών και μικρότερων ομάδων). Ο κάθε μαθητής και μαθήτρια πρέπει να έχει την ευκαιρία να αναπτύξει τη δική του μουσική ταυτότητα και επομένως, παράλληλα με την γνώση του «άλλου» να καλλιεργείται η γνώση του «εαυτού», η ανάπτυξη δηλαδή μιας ισχυρής προσωπικής ταυτότητας.

Σε επίπεδο τάξης η μουσική που σχετίζεται με την εθνική και πολιτιστική ταυτότητα λαών και πολιτισμών μπορεί να αποτελέσει τρόπο έκφρασης της προσωπικής ταυτότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς του μαθητή και μαθήτριας-μουσικού ή απλά να είναι ένα στυλιστικό εργαλείο και μέσο έκφρασης. Για τους εκπαιδευτικούς, η μελέτη της μουσικής άλλων λαών μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο μεθοδολογικό εργαλείο, αφού πολλές μορφές παραδοσιακής και δημοφιλούς μουσικής εμπεριέχουν στοιχεία συλλογικής μάθησης και εκτέλεσης, παίξιμο 'με το αυτί' και έντονο το στοιχείο του αυτοσχεδιασμού.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν την ευθύνη να δίνουν έμφαση σε όλο το κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε η μουσική ενός έθνους/πολιτισμού, έτσι ώστε να αποφεύγεται το φαινόμενο της μελέτης της μουσικής των άλλων λαών ως «εξωτικό αντικείμενο». Η διαπολιτισμική αγωγή στη Μουσική πρέπει να συνδυάζεται με την οργανογνωσία, την προφορική μουσική παράδοση, την τέχνη, το χορό, την ποίηση και το θέατρο για να προσφέρει μια ολοκληρωμένη εμπειρία της κουλτούρας και να διανθίζεται από αυθεντικές μουσικές εμπειρίες και καταστάσεις πραγματικής μουσικής επικοινωνίας, όπου αυτό είναι εφικτό.

3.12 Ένταξη μαθητών/τριών με ειδικές ανάγκες

Σ' ένα δημοκρατικό και ανθρώπινο σχολείο λαμβάνονται υπόψη οι μαθησιακές ανάγκες κάθε μαθητή και μαθήτριας: παιδιών με ειδικές ανάγκες (μαθησιακές δυσκολίες, προβλήματα συμπεριφοράς, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης, επικοινωνίας), παιδιών με αναπηρίες (αισθητηρίων οργάνων και άκρων), παιδιών από εθνικές μειονότητες, μεταναστών, αιτητών ασύλου, προσφύγων, παιδιών από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά στρώματα, παιδιών που μιλούν γλώσσες άλλες πέραν της ελληνικής. Βασικές αρχές της ένταξης στο μάθημα της μουσικής είναι:

- Κάθε μαθητής και μαθήτρια αντιμετωπίζεται με βάση την ιδιαιτερότητά του και ως πρόσωπο που αξίζει να αποκτήσει τα βασικά εφόδια της μουσικής παιδείας, χωρίς προκαταλήψεις.
- Κάθε μαθητής και μαθήτρια διδάσκεται μαζί με τους άλλους συμμαθητές και συμμαθήτριές του και έχει ίσες ευκαιρίες όπως επίσης ευκαιρίες να βιώνει την επιτυχία στο μάθημα της μουσικής.
- Οι ιδιαιτερότητες του κάθε παιδιού με ειδικές ανάγκες όπως και οι ιδιαίτερες συνθήκες του οικογενειακού και άμεσου περιβάλλοντος του κάθε παιδιού πρέπει να λαμβάνονται

υπόψη κατά το σχεδιασμό του μαθήματος και το μαθησιακό περιβάλλον να διέπεται από σεβασμό στην αξιοπρέπεια του παιδιού.

- Το μάθημα της μουσικής πρέπει να αποσκοπεί πρωταρχικά στην προαγωγή της επικοινωνίας και της κοινωνικής προσαρμογής κάνοντας χρήση όσο το δυνατό περισσότερων αισθήσεων ως καναλιών επικοινωνίας.

3.13 Χρήση μουσικής τεχνολογίας και τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας

Η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σε σχέση με τα ηλεκτρονικά μουσικά όργανα, τις συσκευές, τη χρήση του υπολογιστή και των τηλεπικοινωνιών στη μουσική και γενικότερα, αποτελεί στόχο της σύγχρονης μουσικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, η χρήση των νέων τεχνολογιών γίνεται στο πλαίσιο εξυπηρέτησης των μουσικών στόχων του αναλυτικού προγράμματος και μέσα από παιδαγωγικές προσεγγίσεις που προάγουν την κριτική, αναλυτική και δημιουργική σκέψη, τη συνεργατική μάθηση, την αυτενέργεια, τη λήψη πρωτοβουλιών, την εξερεύνηση και τον πειραματισμό. Η τεχνολογία μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες που προηγουμένως δεν ήταν εφικτές ειδικά σε τομείς που αφορούν στη δημιουργικότητα, στη διαθεματικότητα, στην ανάπτυξη κινήτρων, στην τόνωση της αυτοεκτίμησης των μαθητών και μαθητριών μας, στην επικοινωνία με ακροατήρια εκτός τάξης, στην ανάπτυξη της πολιτότητας και στην εξατομίκευση του μαθήματος. Παρέχει, επίσης, τη δυνατότητα σε πολύ μικρούς μαθητές και μαθήτριες καθώς και σε μαθητές και μαθήτριες που δεν διαβάζουν μουσική σημειογραφία να συνθέσουν μουσική, ενώ επιτρέπει στα παιδιά με ειδικές ανάγκες να ξεπεράσουν τους περιορισμούς που επιβάλλει η παραδοσιακή διδασκαλία και μάθηση όπως είναι ο συντονισμός των σωματικών κινήσεων.

Στην έννοια του «ψηφιακού αλφαριθμητισμού», εκτός από την χρήση των νέων τεχνολογιών για πρόσβαση ή παραγωγή και προώθηση πληροφορίας, εντάσσεται και μια ευρύτερη κατανόηση των στόχων και των μηχανισμών της βιομηχανίας των μέσων πληροφορίας και επικοινωνίας, η ευαισθητοποίηση των μαθητών και των μαθητριών σε σχέση με τη προστασία προσωπικών δεδομένων και πνευματικών δικαιωμάτων καθώς και η αποφυγή των κινδύνων που ενέχει η χρήση των μέσων (ειδικά του διαδικτύου). Ακόμα, σημαντικό θέμα αποτελεί η ασφάλεια σε σχέση με το χειρισμό και τις συνδέσεις ηλεκτρονικών συσκευών/οργάνων.

Επιγραμματικά, η χρήση των νέων τεχνολογιών στο πλαίσιο των στόχων του Προγράμματος Σπουδών της Μουσικής, αποσκοπεί στο να καταστήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες ικανούς/ές:

- Να διακρίνουν, μέσα από μουσικές ακροάσεις, τη συμβολή των τεχνολογικών μέσων στη δημιουργία μουσικών έργων.
- Να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες για αναπαραγωγή μουσικής με τη βέλτιστη δυνατή ποιότητα ήχου.
- Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία ως βοήθημα στη μελέτη εκτέλεσης φωνητικών και οργανικών έργων.
- Να αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες στη σύνθεση και τον αυτοσχεδιασμό.
- Να αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες για αποτύπωση εικόνας, ηχογράφηση, οπτικογράφηση εκτελέσεων και δημιουργικών εργασιών και επεξεργασία τους.
- Να επικοινωνούν με ακροατήρια εκτός τάξης και να παρουσιάζουν εργασίες με τη χρήση των νέων τεχνολογιών.

- Να αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες για πρόσβαση σε διαφορετικές μορφές πληροφορίας (πολυμέσα).
- Να διατυπώνουν τις απόψεις και τα συναισθήματα τους σε σχέση με το ρόλο των νέων τεχνολογιών στην μουσική και στη μουσική βιομηχανία.
- Να αναγνωρίζουν και να αποφεύγουν τους κινδύνους που εμπερικλείει η χρήση των νέων τεχνολογιών.

Στο Παράρτημα 1 του Προγράμματος Σπουδών της Μουσικής παρατίθενται τα εξής:

1. Κατηγοριοποίηση των Νέων Τεχνολογιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μάθημα της Μουσικής.
2. Προτάσεις ενσωμάτωσης της τεχνολογίας σε σχέση με τους στόχους και τους δείκτες επιτυχίας (ανά βαθμίδα) του Προγράμματος Σπουδών.
3. Δραστηριότητες που αφορούν στην αξιοποίηση της τεχνολογίας από τον εκπαιδευτικό.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση είναι ένα πολύ δυνατό διδακτικό εργαλείο. Είναι ουσιαστικό μέρος της διδασκαλίας, γιατί είναι το μέσο προσδιορισμού του βαθμού επιτυχίας των στόχων. Κύριος σκοπός της αξιολόγησης στο μάθημα της Μουσικής είναι να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να κατανοήσει σε βάθος αυτά που γνωρίζουν οι μαθητές/τριες, ώστε να μπορεί να πάρει παιδαγωγικές αποφάσεις, βασισμένες σε πραγματικά δεδομένα. Σημαντικός είναι ο ρόλος της στην ανατροφοδότηση των μαθητών/τριών καθώς και του εκπαιδευτικού με πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν στη διδασκαλία-μάθηση και με δυσκολίες, αδυναμίες των μαθητών/τριών, ώστε να αναπροσαρμόσει τη διδασκαλία. Η αξιολόγηση πρέπει να έχει περισσότερο ποιοτικό παρά ποσοτικό χαρακτήρα. Εκτός από το «αποτέλεσμα» πρέπει να αξιολογούνται και τα όσα συνέβαλαν στην πορεία της μάθησης (η προσπάθεια, τα μέσα, οι ψυχοκοινωνικές αλλαγές και βελτιώσεις του μαθητή ή της μαθήτριας, η δυνατότητα εφαρμογής και περαιτέρω ανάπτυξης του, τα μεταγνωστικά και συναισθηματικά χαρακτηριστικά του). Μια αποδοτική και πρακτική αξιολόγηση θα πρέπει να σχετίζεται πλήρως με όλο το εύρος των διδακτικών στόχων, να ενισχύει τα κίνητρα των μαθητών και τη θέλησή τους για μάθηση και να αποτελεί αφηγήρια για περαιτέρω μάθηση. Επίσης, θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι διάφοροι στόχοι της διδασκαλίας της μουσικής τυγχάνουν δίκαιης μεταχείρισης και να προσδιορίζει για τους/τις μαθητές/τριες τα αναμενόμενα επίπεδα και να τα κοινοποιεί σε αυτούς/ές.

Οι πολλές ιδιαιτερότητες (πρακτική φύση, εργαστηριακός χαρακτήρας, έμφαση στις δεξιότητες, διδασκαλία εννοιών, κατάκτηση γνώσεων, καλλιέργεια στάσεων, συμπεριφορών κ.λπ.) το μεγάλο εύρος (πληθώρα δραστηριοτήτων, επαφή με διάφορα μουσικά είδη και μουσικές του κόσμου, γνωριμία με τη μουσική παράδοση, χρήση της τεχνολογίας, συνδυασμός μουσικής και κίνησης κλπ) και η σύνθετη φύση του μαθήματος της Μουσικής, απαιτεί ένα ισορροπημένο «σύστημα αξιολόγησης» το οποίο συνδυάζει ποικίλες στρατηγικές αξιολόγησης προκειμένου να αξιολογηθούν όλοι οι στόχοι, οι διαδικασίες και τα περιεχόμενα του Αναλυτικού Προγράμματος. Η καταγραφή των μουσικών γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων του/της μαθητή/τριας θα είναι ακριβής και πλήρης μόνο αν χρησιμοποιηθεί συστηματικά με πολλαπλά μέσα και εργαλεία μέτρησης, ένα ευρύ φάσμα πληροφόρησης με τη χρήση πολλαπλών ειδών αξιολόγησης από διαφορετικές πηγές όπως παρατήρηση, κλίμακες ελέγχου/checklists, ανεκδοτικές καταγραφές, συνεντεύξεις, κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων/rubrics, ημερολόγια, φωτογραφίες, βιντεογραφίες, ηχογραφήσεις, φύλλα αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης, εννοιολογικοί χάρτες, ηλεκτρονικός υπολογιστής και φάκελος εργασιών- επιτευγμάτων (portfolio). Στη συνέχεια τα εργαλεία αυτά περιγράφονται με συντομία:

Κλίμακα ελέγχου, checklist: Ένας κατάλογος ο οποίος μπορεί να δημιουργηθεί από τον ίδιο τον/την εκπαιδευτικό. Ο/Η εκπαιδευτικός ή οποιοσδήποτε άλλος αξιολογητής ή ακόμη και ο/η μαθητής/τρια βάζει απλά ένα √ αν παρατηρείται ή όχι μια ζητούμενη συμπεριφορά, δεξιότητα, στάση, διάθεση, γνώση κλπ.

Ανεκδοτική καταγραφή: Μια ανοιχτή, αφηγηματική, τυπική ή άτυπη μορφή παρατήρησης μιας συμπεριφοράς ενός παιδιού βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων. Το είδος αυτό μπορεί να αποτελέσει πλούσια πηγή πληροφοριών.

Συνέντευξη: Δίνει την ευκαιρία να συζητηθεί με το παιδί ένα θέμα σε βάθος και να συγκεντρωθούν σημαντικές πληροφορίες την ώρα που γίνεται μια δραστηριότητα. Μπορεί να υποβάλλονται ανοικτού και κλειστού τύπου ερωτήσεις ανάλογα με το πώς εξελίσσεται η συνέντευξη. Ο/Η εκπαιδευτικός απλώς καταγράφει τις παρατηρήσεις του.

Κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων/rubrics: Ποσοτικό εργαλείο που αξιολογεί μια δραστηριότητα του παιδιού όπως ακρόαση, σύνθεση, εκτέλεση. Η διαφορά από το checklist εί-

ναί ότι μια πολύπλοκη συμπεριφορά μπορεί να αξιολογηθεί αν χωριστεί σε διαρθρωμένα επίπεδα ποιότητας.

Ημερολόγιο (journal): Παιδαγωγικό ημερολόγιο ή αναλυτικό σημειωματάριο. Ο/Η μαθητής/τρια μπορεί να καταγράψει τις απόψεις, σκέψεις, συναισθήματά του μετά από κάποιες κατευθυντήριες γραμμές από τον εκπαιδευτικό.

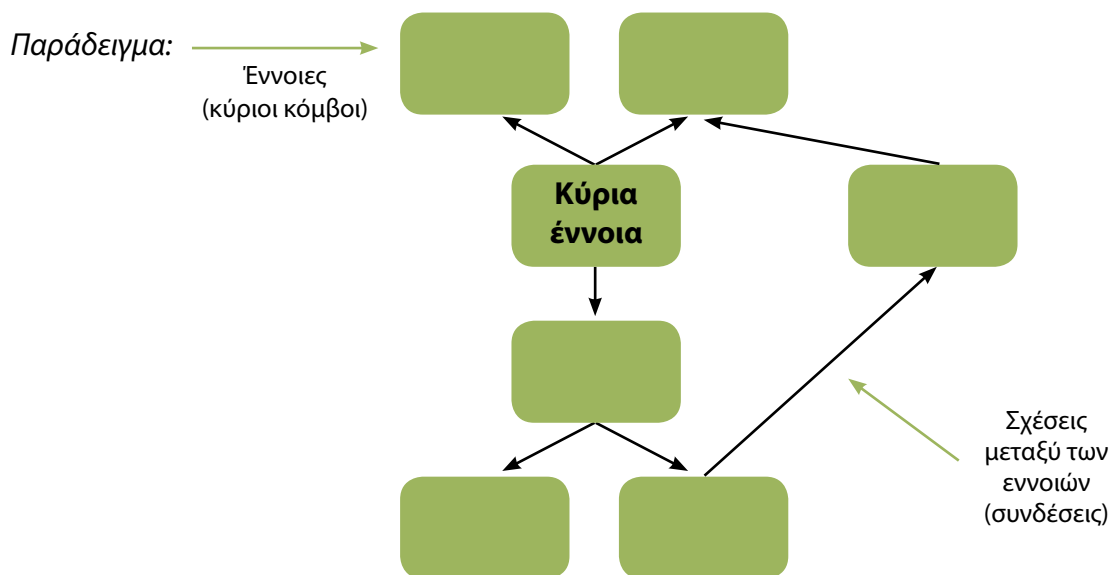
Φωτογραφίες: Φωτογραφική καταγραφή γεγονότων που διαδραματίζονται στην τάξη έτσι ώστε ο εκπαιδευτικός ή ο/η μαθητής/τρια να μπορεί να ανατρέξει σε αυτά για να τα ανακαλέσει. Οι φωτογραφίες μετά την εξυπηρέτηση του στόχου (κατά περίπτωση) μπορούν να αρχειοθετούνται σε λεύκωμα συνοδευόμενες από σχόλια. Με τον τρόπο αυτό μπορούν επίσης να αποτελέσουν τεκμήρια και κατά την ενημέρωση των γονέων.

Βιντεογραφίες: Μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την καταγραφή της συμπεριφοράς των παιδιών κατά τη διάρκεια ποικίλων μουσικών δραστηριοτήτων. Τα βιντεογραφημένα αποσπάσματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για σκοπούς αυτοαξιολόγησης.

Ηχογραφίες: Αποτελούν μια από τις πιο αποτελεσματικές τεχνικές καταγραφής της ανάπτυξης των παιδιών σε όλους τους τομείς εφόσον πραγματοποιούνται συστηματικά. Με τη χρήση του cd player ή ακόμη και του ΗΥ και του προγράμματος Audacity, μπορεί να καταγραφούν συνθέσεις, μουσικές εκτελέσεις σε όργανα κ.λπ.. Η αξιοποίηση των πληροφοριών μπορεί να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό στην εξαγωγή συμπερασμάτων για την εξελικτική πορεία του μαθητή ή της μαθήτριας.

Φύλλα αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης: Αφού προκαθοριστούν τα κριτήρια, τα εργαλεία αυτά μπορεί να δράσουν επικουρικά, αφενός στην παρατήρηση και αφετέρου στον φάκελο εργασιών. Με την αυτοαξιολόγηση ο μαθητής/τρια γίνεται ένας ανεξάρτητος ερευνητής της μάθησης και της γνώσης του/της φτάνει να αναπτύξει αυτή την ικανότητα. Με τον ίδιο τρόπο και η ετεροαξιολόγηση (κριτική ανάμεσα στους μαθητές) μπορεί να αποτελέσει μια παιδαγωγική λειτουργία με θετικές επιδράσεις στη μάθηση και διδασκαλία.

Εννοιολογικοί χάρτες/concept maps: Αποτελούν μια γραφική αναπαράσταση εννοιών, όπου οι κόμβοι αντιπροσωπεύουν τις έννοιες και οι συνδέσεις αντιπροσωπεύουν τις σχέσεις μεταξύ των εννοιών. Οι συνδέσεις μεταξύ των εννοιών γίνονται με τόξα ή γραμμές και μπορεί να είναι μονόδρομες, αμφίδρομες ή μη κατευθυντικές. Είναι βασικά μια τεχνική αναπαράστασης της γνώσης, μια δομιστική άποψη για τη μάθηση και το πώς κατανοούν τα παιδιά μια έννοια.

Φάκελος επιτευγμάτων/portfolios: Σκόπιμη, συστηματική και πολυδιάστατη συλλογή πειστηρίων της μάθησης του παιδιού κατά τη διάρκεια του χρόνου, η οποία δείχνει τις προσπάθειες, τα επιτεύγματα και την πρόοδό του. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει εκ των προτέρων μια κλίμακα διαβάθμισης με αριθμητική βαθμολογία η οποία να δοθεί στο παιδί στην αρχή του τριμήνου για να ξέρει τι θα πρέπει να συμπεριλάβει στο φάκελό του μέχρι το τέλος του τριμήνου. Έχοντας ένα λειτουργικό και αποτελεσματικό αρχείο, ο/η εκπαιδευτικός συγκεντρώνει πληροφορίες για το τι γνωρίζουν και τι μπορούν να κάνουν τα παιδιά και έπειτα τις ταξινομεί και τις αναλύει.

Μια συνεκτίμηση όλων των πιο πάνω δίνει μια ξεκάθαρη σφαιρική εικόνα του κάθε παιδιού και καθιστά την αξιολόγηση πιο έγκυρη. Με τον τρόπο αυτό οι γονείς ενημερώνονται για την πρόοδο των παιδιών τους με αντικειμενικά και αξιόπιστα στοιχεία. Βασική όμως προϋπόθεση για την έγκυρη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της διδασκαλίας είναι η εναρμόνιση των στόχων της διδακτικής διαδικασίας με εκείνους της αξιολόγησης. Πρέπει να ευθυγραμμίζεται με τη διδασκαλία αλλά και με το Πρόγραμμα Σπουδών και την εξελικτική πορεία του/της μαθητή/τριας. Ο/Η εκπαιδευτικός καλό θα είναι να στοχεύει στην ένταξη της αξιολόγησης στο μάθημα με τρόπο δημιουργικό, ώστε αυτή να αποτελεί οργανικό και λειτουργικό μέρος της διδακτικής πράξης. Προκειμένου να επεξηγηθούν περαιτέρω οι πιο πάνω αναφορές στις σύγχρονες μορφές και στα εργαλεία αξιολόγησης, δίνονται στο Παράρτημα 2 του Προγράμματος Σπουδών της Μουσικής αντιπροσωπευτικά παραδείγματα.